

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВНЗ УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОСОФСЬКО-БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра богослов'я

Магістерська робота
ДУШПАСТИРСТВО ОСІБ
ПРИНАЛЕЖНИХ ДО ГЕНДЕРУ
У СВІТЛІ ВЧЕННЯ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Виконав: студент 6-го курсу: **Назар Лаба**
Науковий керівник : **о. Богдан Грушевський, доктор пасторального**
богослов'я
Рецензент: **Назар Дуда, доктор богослов'я**

Львів 2022

Лаба Н.Т. Душпастирство осіб приналежних до гендеру у світлі вчення Католицької Церкви: (041 Богослов'я) / Н.Т. Лаба/ Український католицький університет. Кафедра пасторального богослов'я; Наук. кер: о. д-р Грушевський Б.О. – Львів: УКУ, 2021. – 66 с.

Анотація. У роботі розкрито основні засади вчення Католицької Церкви стосовно гендеру. Проаналізовано основні тенденції розвитку гендерної ідеології. Описано основні відомості, розроблені Католицькою Церквою стосовно гомосексуалізму та гендеру. Запропоновано відповіді на найпоширеніші питання, які виникають з цього віяння. Подано ключі для душпастирської праці з особами приналежними до гендеру.

Ключові слова: гендер, гендерна рівність, ЛГБТ, гомосексуальні стосунки, гетеросексуальні стосунки, фемінізм, душпастирське служіння.

Abstract. The paper reveals the basic principles of the Catholic Church's teaching on gender. The main trends in the development of gender ideology were analyzed. The basic information developed by the Catholic Church regarding homosexuality and gender was described. The answers to the most common questions that arise from this trend were offered. This research gives keys for pastoral work with persons belonging to gender.

Keywords: gender, gender equality, LGBT, homosexual relationships, heterosexual relationships, feminism, pastoral ministry.

Зміст

Вступ.....	6
1 Розділ. Хронологія появи явища гендеру	9
1.1 Підгрунття утворення явища гендеру	10
1.2 Фемінізм	12
1.2.1 Перша хвиля фемінізму	14
1.2.2 Друга хвиля фемінізму	15
1.2.3 Третя хвиля фемінізму	18
1.3 Гендерні дослідження	20
2 Розділ. Виклики, що ставить ідеологія гендеру перед душпастирем	26
2.1 Виклики тілесного виміру.....	26
2.1.1 Закид гетеросексуальній сім'ї	30
2.1.2 Аборт, контрацепція, штучне запліднення	34
2.1.3 Інцест.....	36
2.2 Свобода чи вседозволеність.....	40
2.2.1 Виховання як інструментарій введення вседозволеності в дійсність ..	43
3 Розділ. Душпастирство осіб прихильних до гендерних теорій	48
3.1 Документи Католицької Церкви до душпастиря.....	48
3.1.1 Конгрегації Католицької Церкви	49
3.1.2 Новаторський підхід папи Франциска.....	56
3.2 “Building bridge” – душпастирський досвід консенсусу між християнством та гендером	57
3.2.1 Ставлення Католицької Церкви до ЛГБТ спільнот.....	58
3.2.2 Ставлення ЛГБТ спільнот до Католицької Церкви.....	61

Висновок	63
Список літератури	66

Вступ

Історія – велике вмістилище досвіду розвитку людської думки, що не завжди була мотивувана найкращими чинниками. Часто тригером для руху ставали виклики, перешкоди із якими боровся людський ум. Одним із таких тригерів є прагнення свободи. Знаємо, що в ході історії бажання свободи та рівності штовхнуло людство на крок до боротьби, спершу за рівноправність жінок із чоловіками, далі проти жіночої дискримінації, що перелилось в протистояння проти природного розуміння статі.

Гендерна ідеологія – рух, який задля визнання статі, як конструкту, що визначається соціальними критеріями та суб'єктивною думкою кожного індивіда, прагне знищити природню стать. Теорія, що доводить право існування різних сексуальних деномінацій, які утворені, часто всупереч природному праву.

Ця робота є мотивована пошуком відповідей на ті чи інші питання, які пов'язані з гендером і має мету провадження людей до Бога, які стають частиною цього руху, через призму вчення Католицької Церкви. Гендерна теорія є відносно новою і такою, яка швидко поширюється, тож, відповідно надає актуальності темі дослідження. Праця покликана бути так званим довідником для душпастиря, який у своїй практиці зіштовхнеться із таким віянням і потребуватиме вичерпної інформації щодо цього питання, а читаючи роботу він знайде відповіді на можливі запитання, які постануть перед ним. Праця навіть може стати дороговказом з питань, на які ще досі не має відповіді.

Інструментарієм у реалізації теми буде використано методи опису матеріалу на задану тематику, їх аналізу із розподілом інформації на частини та його синтезування. Деякі елементи будуть порівнюватися для можливості чіткішого розкриття проблеми.

Структура роботи побудована дидукційно – індукційним методом. Загальний хід розділів від ширшого бачення буде спрямовувати у вужче, в кінці сконцентруючись на душпастирстві. При цьому у кожному розділі ми послуговуємося певною автономією, розкриваючи від загального до ширшого

певну проблематику, про яку в ньому описуватиметься. Таким чином, дослідження має провести з широкого розуміння проблематики до конкретного, яке є необхідним для душпастиря.

Тема роботи є сукупністю двох великих теологічних блоків – морального та пасторального богослов'я. Основний акцент є спрямований на питання душпастирства осіб приналежних до гендерних теорій. А оскільки, це питання, приналежне до юрисдикції морального богослов'я, то в такому випадку ймовірно використання цього напрямку для точнішого і вичерпного дослідження.

Перший розділ є введенням у проблематику гендеру як явища. Починаючи з історичних етапів виникнення, розкриває головні етапи розвитку. Це має представити багатогранність проблематики та неможливість вузького її розуміння. Відповідно потім відбувається перехід до самої ідеології гендеру, основних артикулів цього руху, роз'яснення основної суті даного питання. Структура розділу побудована в хронологічному порядку.

Другий розділ, який переплітається із кінцем першого, покликаний ширше розкрити перед душпастирем різні виклики та закиди гендерної ідеології з викладом якої синхронно подаватиметься відповідь на них. Структура розділу поділена тематично на два підрозділи :

- Перший дотримується розвитку думки стосовно сім'ї (починаючи від розуміння статі, сім'ї та співжиття.)
- Другий розкриває проблематику свободи, як універсальної категорії, а не суб'єктивно залежної, яка використовується у вихованні, для розуміння цієї думки майбутніми нащадками.

Завершальний розділ є розв'язкою головного виклику магістерської праці це – душпастирство осіб приналежних до гендерних теорій та ЛГБТ спільнот. У цьому розділі розкриваються головні вчення Католицької Церкви стосовно проблематики, що висвітлює дослідження. Перший підрозділ побудований хронологічно, згідно з виходами джерел, що висвітлюють це вчення.

Третій розділ є презентацією практики душпастирської праці католицького отця єзуїта Джеймс Дж. Мартіна із ЛГБТ спільнотами, який описав свій досвід у монографічній праці «Building bridge».

Література, яка використовуватиметься в ході роботи, змінюватиме свій наголос відносно специфіки розділу, тож що стосується першого розділу, в основному, тут використано підручкові матеріали та монографічні праці, які висвітлюють хід розвитку гендерної теорії та її основні постулати. Також зосереджено увагу на книги, які стали ідейними стовпами гендеру авторства Сімона де Бовуар, Джудіт Батлер, Джудіт Лорбер. Для пояснення й підсилення думки будуть використовуватися філософські тлумачні словники та словники гендерних термінів. Другий розділ буде більш порівняльним, тож джерелами для нього слугуватимуть і ті, що використовуються в першому розділі, а також документи, енцикліки та наукові праці Католицької Церкви.

Третій розділ буде побудований, майже, виключно на джерелах, що є носіями вчення Церкви, а саме: енцикліки, документи конгрегацій, монографічні праці ієрархії. Для цілісного розкриття теми використовуватиметься не лише література, що спрямована на гендер, а також та, що стосується тематики гомосексуальних зв'язків, адже, оскільки ці два поняття є взаємопов'язаними, то друге – широко розкрито в контексті Церкви. У зв'язку з тим, що є мало публікацій Церкви на тематику гендеру, певні висновки з літератури, присвячені гомосексуальним стосункам, будуть узагальнюватися для гендерної ідеології.

1 Розділ. Хронологія появи явища гендеру

Явище *гендеру* є досить новим, порівнюючи з різними концепціями, якими людина генерувала в ході розвитку її думки. *Гендер*, як усі інші явища, має свою історію розвитку, на яку впливав історичний контекст, розвиваючи його, і вносив свої корективи. Така динаміка впливала на істотні ознаки *гендеру*, відповідно це проявилось в зміні визначення терміна *гендер*.

Популярна праця Тамари Марценюк «Гендер для всіх: виклики і стереотипи», вказує на два історичних моменти, коли вперше вжили термін *гендер*. Перший – стаття, опублікована Джоном Моні у «Британському журналі з медичної сексології» 1955 року. Другий – це стаття Роберта Столлера «Sex and gender: on the Development of Masculinity and Femininity», видана у 1958 році¹.

Джон Вільям Моні, психолог, що працював у сфері жіночих досліджень, в ході яких вивів концепцію *Lovemap*. Ця концепція говорить, що статеві ознаки формуються в людини у віці 5-8 років. Відповідно до того, Джон Моні вивів теорію, в якій йдеться про те, що статеві ознаки індивіда напряму залежать від способу її виховання, а не від природних ознак. Тобто, згідно з його теорією, стать є насаджена дитині соціумом, а не природно визначена. Цю теорію Джон Моні перевіряв на Брюсі Реймері.

Немовля Брюс народилось із вадою фімозу². У вісім місяців він переніс невдале хірургічне втручання. Тоді Джон Моні запропонував батькам дитини розв'язання проблеми – «змінити стать дитини та виховати його як дівчинку, поки він не виріс і не почав відчувати комплекси з приводу своєї чоловічої неспроможності»³. Після двох змін статі *Брюс Бренда Девід* покінчив життя самогубством через великі психологічні розлади.

¹ Тамара Марценюк. *Гендер для всіх: виклик стереотипам*. Київ 2017, 24.

² Фімо́з - це звуження крайньої плоті, при якому голівка статевого члена не відкривається або відкривається з силою і болісно. Він характерний для чоловіків стан, при якому неможливо оголити голівку статевого члена. (Фімо́з. *Словник медичних термінів* // medterms.com.ua (18 квітня 2019)).

³ Олександра Неправда. *Самий жорстокий експеримент в історії психології* // www.lookatme.ru (27 вересня 2008).

Етимологічно термін *gender* походить з латинського слова *genus*, який використовувався для позначення природної статті. Відповідником є англійське слово *sex*, що використовують для опису статі, яка дана особі при її зачатті. З часом, через різні виклики, що поставали перед людьми, цей термін змінив своє значення. І новий зміст, вкладений в термін *gender*, визначає стать не за природними ознаками, а за соціальними.

1.1 Підґрунтя утворення явища гендеру

18 століття. Більшість країн Європи мають феодальний лад устрою. «Появляються машини, які різко прискорили ріст капіталістичного виробництва; великі центральні мануфактури, [...] які підготовляли перехід до вищої машинної техніки»⁴. Прогрес із новими ідеями захоплював маси, криза феодалізму, «втома» третього класу від ставлення до них вищих верств. Це яскраво нам розкриває відома фраза Людовіка 15 «після нас – хоч потоп». Революційні думки Просвітників, що народжувалися та швидко поширювалися, підготували підґрунтя до появи нової концепції. Останньою краплею стали події, що відбулися в Генеральному Штаті у Версальському Палаці, а також захоплення Бастилії 1789 р. Усе це послужило тригером, аби запустити події, звані людству як «Велика Французька Революція».

Ця революція змінила панівне *теоцентричне*⁵ розуміння світобудови на *антропоцентричне*⁶. Вона «підняла автономію розуму до рангу божого»⁷. Крім того, в життя активно входить, заснований ще Протагором термін, який став

⁴ А.З.Манфред. *Великая Французская революция* [PDF]. Москва 1983, 13.

⁵ Теоцентризм – проблема Бога є засадничою щодо усіх інших проблем. Природно-людський світ створений Богом, залежить від його всемогутньої волі. Протиставлення Бога і природи конкретизується А. у проблему вічності і часу: вічність є атрибутом Бога, а час – його творінням. (*Філософський енциклопедичний словник* [PDF] // Л.В.Озадовська (ред). Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди. Київ 2002, 6).

⁶ Антропоцентризм - сукупність поглядів на людину як кінцеву мету світобудови та центр Всесвіту. Історично формується на ґрунті архаїчного антропоморфізму, котрий досягнув найбільшого розвитку у давньогрецьк. релігії, пізніше - у християнстві. Психологічною передумовою А. є особливості усвідомлення людиною себе суб'єктом світовідношення.

(*Філософський енциклопедичний словник* [PDF] // Л.В.Озадовська (ред), 33).

⁷ Gabriele Kuby. *Globalna rewolucja seksualna* [PDF]. Krakow 2013, 27 (авторський переклад).

філософською концепцією життя цього часу – *релятивізм*⁸. Згідно з цим терміном, усі істини та традиційні цінності є відносними. До цього часу філософські чи наукові норми були рамками універсальних категорій, так само як і розуміння статі. Це принесло двоякий результат, оскільки прогрес людської думки зробив великі кроки, що є позитивним, але водночас, відбулося розмиття об'єктивних істин, що радше є негативним.

Основне гасло революції було: Свобода, Рівність, Братерство. З цього бере свій початок політично-інтелектуальний рух *фемінізму*. Політичний, оскільки «саме цей аспект часто асоціюється з класичним фемінізмом, зокрема з рухом суфражисток, які вимагали надати жінкам право голосу на виборах»⁹. Інтелектуальний, оскільки це - «по суті, філософська течія, яка за своїм змістом і аргументацією набагато різноманітніша»¹⁰.

Після зречення Наполеона Бонапарта і повернення на трон Людовіка 18, перша сексуальна революція завершилася, проте її ідеї продовжили жити в умах Жан-Жака Руссо, Ніцше, Зігмунда Фрейда, Карла Юнга, і їхніми зусиллями *свобода і рівність* через двісті років знову «спалахне всесвітнім вогнем, розпаленим стратегами сучасної культурної революції у всіх країнах світу»¹¹.

Хоча вищенаведені події вважаються раннім контекстом утворення теорії гендеру, однак деякі, більш сучасні автори, що досліджують жіночий рух, вважають, що ця течія бере початок ще з античності, чи навіть доісторичного періоду життя людини.

⁸ РЕЛЯТИВІЗМ (від лат. *relativus* - відносний) - методологічний принцип наукового, культурологічного, філософського мислення, світоглядно-філософська позиція, що виявляється в абсолютизації відносності змісту і значення феноменів духовної культури та соціального життя (знань, норм, цінностей, традицій, соціальних ін-тів), в абсолютизації їхньої залежності від суб'єкта, від різних умов та ситуацій. Р. заперечує будь-які абсолюти в сфері соціальних явищ та цінностей культури, наголошує на мінливості, плинності, історичності, плюральності духовного світу людини, її знань та уявлень, форм її соціального буття. Р. представлений у двох основних формах: когнітивний (гносеологічний) Р., який стосується сфери знання, проблеми істини, та власне культурологічний Р. (стосується сфери цінностей та соціально-культурних явищ). Когнітивний Р. був вперше обґрунтований софістами (V ст. до н.е.). Спираючись на тезу: "Міра всіх речей - людина" (Протагор), софісти стверджували відсутність загальноприйнятої (єдиної або об'єктивної) істини: є лише відносні істини за міркою даного суб'єкта. Софісти заклали основи також культурного Р., посилаючись на факт існування різних (несумісних) релігійних уявлень, звичаїв, норм (зокрема в сфері моралі - т.зв. етичний, або моральний, Р.). (*Філософський енциклопедичний словник* [PDF] // Л.В.Озадовська (ред), 546.)

⁹ Лариса Заграй. *Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології* [PDF]. Івано-Франківськ 2019, 8.

¹⁰ Лариса Заграй. *Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології* [PDF], 8.

¹¹ Gabriele Kuby. *Globalna rewolucja seksualna* [PDF], 28 (авторський переклад).

Античне розуміння свободи, що виключало значну кількість населення, передусім рабів, [...] і жінок. Чітка демаркаційна лінія, що поділяла будинок грека на жіночу й чоловічу половину, поділяло все суспільство на вільних громадян – політиків, філософів, воїнів – та всіх інших категорій негромадян, позбавлених як власне політичних свобод, так і будь-яких інших можливостей реалізувати себе в публічній сфері¹².

Прикладом такого «класичного» мислення античних часів, був Арістотель, який описував різницю між чоловіком та жінкою, через призму статевих відмінностей. Вивчаючи біологічну сферу, він вивів вищість чоловіка, аргументуючи це *пневмою*, яка є теплішою за «жіночі менструальні рідини»¹³. Себто, що дівчата народжуються, коли погодні умови відзначаються низькою температурою, тобто коли вітер є північним і при молодому місяці.

Платон у своїх працях опозиціонує Арістотелеві і доводить, що жінка та чоловік є однією природною сутністю, через те, вони мають однакові права в державі. До того ж, Платон чітко вказує на відмінність жінки в репродуктивному аспекті, що не впливає, згідно з його вченням, на соціальні ролі. Подібні думки зустрічатимуться впродовж історії і є актуальними в сучасності.

З цього можна зробити висновок, що питання жінки та її становища в суспільстві, виникало в людській думці ще з ранніх часів. Перші відомі нам мислителі задавали ці теми для вивчення та осмислення, проте реалізація їх ідей була можлива лише у XVIII столітті, відтак це вважається початком відліку фемінізму. Саме це породило сприятливі умови для теми, що стосується статевої та рівності людей в контексті станового суспільства.

1.2 Фемінізм

Першою представницею жіночого руху була Мері Волстонкрафт (1759-1797 рр.), яка проголошувала те, що «жінка може самостійно розпоряджатися своєю долею»¹⁴. Крім того, в трактаті «Захист прав жінок» вона зачіпає питання, які

¹² Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*. Київ 2004, 31.

¹³ Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*, 22.

¹⁴ Лариса Заграй. *Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології* [PDF], 9.

сьогодні знайшли своє місце в гендерному русі, а саме : «наскільки жінка відрізняється від чоловіка, настільки справедливі звинувачення жінки в нестачі у неї розуму, як на роль жінки впливає материнство і домашня праця»¹⁵. За ідеї , що стосуються фемінізму , на рівні з жінками , також боролися чоловіки. Для прикладу , філософ Стюард Мілль 1869 року видав працю «Поневолення жінок» , у якій захищав права жінок. Це один з наочних прикладів, які демонструють присутність певного відсотка чоловіків, які не були противниками рівноправності між обома статями, хоча «більшість чоловіків були налаштовані різко проти фемінізму»¹⁶.

Термін *фемінізм* є похідним від слова *femina* (лат. жінка), який виник у ХІХ столітті. Його використовували для позначення ідеологічних рухів, які мають на меті рівність жінки та чоловіка. Така рівність поділяється на три види :

- Формальна – затверджена на законодавчому рівні;
- Можливостей – утворення переваг для певних соціальних груп для їхньої рівності з іншими групами.
- Результату – спрямоване знищення перешкод, які зумовлюють дискримінацію¹⁷.

«В основу фемінізму покладено переконання про одвічну нерівність жінок і чоловіків та твердження, що жінки є об'єктом постійної дискримінації»¹⁸. Що перейде в гендерну теорію як основні категорії вивчення в жіночих дослідженнях – маскуліність¹⁹ і фемінність²⁰. Про пониження жіночості противники фемінізму часто висловлюються саркастично. «Жінка – істота зовсім іншого порядку, ніж чоловік. Вона набагато менше людина, набагато більше –

¹⁵ Лариса Заграй. *Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології* [PDF], 9.

¹⁶ Лариса Заграй. *Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології* [PDF], 9.

¹⁷ Наталія Буковинська. *Гендерна рівність: шлях до успіху чи хагроза майбутньому?* [PDF] // *Підприємство, господарство і право* 3 (2017) 192.

¹⁸ Романюк А. *Політична доктрина фемінізму у ХХ ст.* // *dspace.uzhnu.edu.ua* (11.02.2021).

¹⁹ Маскулінізм (лат. *Masculinus* – чоловічий) – природний характер чоловічої домінації у суспільстві, маніфестація переваг чоловіків над жінками в питаннях сексу та всіх суспільних сферах (Романюк А. *Політична доктрина фемінізму у ХХ ст.*).

²⁰ Фемінність – (від лат. *femininus* – жіночий) нормативні уявлення про соматичні, психічні та поведінкові властивості, форми поведінки, цінності та установки, характерні для жінок.

(Мельник Т., Кобелянська Л. *Гендер у термінах, правових актах і практиці перетворень: словник-довідник*. Логос 2020, 203).

природа. Статеве життя захоплює її цілковито, “оскільки вона жінка, а не людина”»²¹.

1.2.1 Перша хвиля фемінізму

Історію фемінізму поділяють на три хвилі :

«Перша хвиля», яка тривала з XIX – до 20-х рр. XX століття і знаменувалась боротьбою жінок за базові права вільної людини.

В це важко повірити, але були права, у яких відмовляли жінкам будь-якого соціального статусу, расової категорії, етнічної приналежності чи релігії – у праві голосу, володінні майном і капіталом, позичати гроші чи успадковувати, ініціювати розлучення, мати право на опіку над дитиною, навчатися в коледжі, ставати кваліфікованим лікарем, розглядати справи в суді та бути присяжними²².

Представниць називали *суфражистками*²³, від англійського слова *suffrage*, яке позначає виборчий голос. Основна сила руху згуртувалася в соціально-політичну партію WSPU (Woman`s Social and Political Union). Боротьба велася доволі радикальними засобами: страйки, бійки з правоохоронцями, голодування, підпали. Такий характер виявляє гасло «дії, а не слова!»²⁴. Найбільший пікет, який відбувся в Англії, зібрав 500 000 людей. Підняття питань рівності сприяло також висвітленню питань расової несправедливості, оскільки до феміністичного руху приєднувались люди із темним відтінком шкіри.

У 1918 р. Британський парламент надав право голосу жінкам, яким виповнилось 30 років, які володіли власними будинками; одруженим жінкам, які вели домашнє господарство, власницям, які отримували від свого господарства дохід не менше 5 фунтів та випускницям вищих британських навчальних закладів. Однакове з чоловіками виборче право жінки отримали лише у 1928 р.²⁵

²¹ Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*, 73.

²² Judith Lorber. *Gender inequality, feminist theories and politics* [PDF]. New York 2010, 2 (авторський переклад).

²³ Суфражизм від англ. *suffrage* – право голосу.

(Романюк А. *Політична доктрина фемінізму у XX ст.*).

²⁴ Романюк А. *Політична доктрина фемінізму у XX ст.*

²⁵ Романюк А. *Політична доктрина фемінізму у XX ст.*

З цією перемогою, зняття статі як «перешкоди для участі у політичному житті й, зокрема, участь у виборах»²⁶, вважалося, що ціль боротьби фемінізму досягнута і продовження не передбачається.

1.2.2 Друга хвиля фемінізму

«Друга хвиля» – неофемінізм. Це період 60-х рр. ХХ ст., який, в порівнянні з першою хвилею, охопив більшість країн світу, а не лише високорозвинені країни. Фемінізм другої хвилі торкався наступних питань: «поділ на публічну та приватну сферу; патріархат²⁷; стать і гендер (культурна стать); рівність і відмінність; андроцентризм²⁸»²⁹. Матір'ю другої хвилі називають Сімону де Бовуар, авторку книги «Друга стать», яка була написана 1949 року та славилась великою популярністю. Ідеї книги переросли в організований політичний рух аж у 60-х, «коли молоді люди почали публічно критикувати багато аспектів Західного суспільства»³⁰.

Де Бовуар у своїй праці вводить не мало унікальних тверджень та ідей стосовно фемінізму. Роздумуючи над ставленням до *другої статі*, авторка неодноразово та всебічно переглядає різноманітні життєві приклади булінгу, расизму, применшення жінок як меншовартісної статі, і такі приклади бентежать людську думку від міфів Давньої Греції до християнських істин, та філософських концепцій. Основною ж метою є наголосити на питанні домінування чоловіка.

²⁶ Лариса Заграй. *Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології* [PDF], 10.

²⁷ Патріархат - (від грец. πατήρ – батько і αρχή – початок, влада) – останній період в історії первіснообщинного ладу. Заступив матриархат і передував класовому суспільству. Сьогодні патріархальними називають суспільства, у яких чоловіки є «домінантним елементом» у сімейному, господарському та суспільному житті. Це явище також відоме під ім'ям андрархії або андрократії.

(З.В Шевченко. *Словник Гендерних термінів* [PDF]. Черкаси 2016, 162).

²⁸ Андроцентризм - прирівняння чоловічих моделей життя і мислення до загальнолюдських універсальних і зосередження на них як універсальних при аналізі відносин між статями, тоді як жіноча суб'єктивність сприймається як відхилення від норми; розгляд історичної реальності з позиції чоловічого панування в суспільстві. Змістом андроцентризму є розгляд чоловіка мірилом усіх норм, точкою відліку всього, а жіночої суб'єктивності – як специфічного відхилення від норми, тобто маргіналії.

(Т. Мельник, Л.Кобелянська. *Гендер у термінах, правових актах і практиці перетворень: словник-довідник* [PDF], 13).

²⁹ Романюк А. *Політична доктрина фемінізму у ХХ ст.*.

³⁰ Judith Lorber. *Gender inequality, feminist theories and politics* [PDF], 3 (авторський переклад).

«Чоловіки є першою статтю, жінки завжди другою. Чоловіки домінують і підпорядковують жінок, це не біологічне явище, наполягає де Бовуар, але це є соціальним творінням»³¹, і це Сімона розкриває структурно, згідно з дедукційним методом.

В книзі «Друга стаття» новаторськими були роздуми над історичними подіями від печерних людей аж до сучасності. Авторка описує це крізь призму фемінізму, адже чоловіки були вождями, воїнами, а жінок виключали з цих позицій ... У всьому цьому Сімона де Бовуар бачила применшення вартості жінки та її ролі в житті. Але з подібною аргументацією варто було б бути обережнішою, оскільки така інтерпретація різноманітних подій може бути помилковою, бо досліджується без історико-культурного контексту.

Шукаючи причину несправедливості, Сімона де Бовуар цитує думку Гегеля: «кожна свідомість принципово ворожа іншій свідомості, суб'єкт пізнає себе лише в протиставленні: він прагне утвердитися як головний, а іншого перетворити на щось другорядне. Проте друга свідомість протистоїть йому»³². Очевидно це є певною відповіддю, однак не всеохопною.

Неофемінізм вважав приватну сферу різновидом конфлікту соціуму³³, тому її потрібно вивести на публічний та політичний рівні, аби з'явився шанс подолати проблему домінації чоловіка над жінкою. «Все, що відбувається між чоловіком і жінкою вдома, в тому числі у спальні, [...] потребують політичних засобів для розв'язання проблем»³⁴. Бо це, що відбувається на приватному рівні є створене суспільством. «Неофемінізм почали оцінювати новими мірками – вільної людини, відповідно до своєї ідеології прагне показати в чому полягає несправедливість світоустрою щодо жінок та як її подолати»³⁵.

Стосовно питання рівності неофемінізм вніс новизну, а саме, це найбільше стосується зміни акцентів у проблематиці рівності-відмінності. Якщо перша

³¹ Judith Lorber. *Gender inequality, feminist theories and politics* [PDF], 3 (авторський переклад).

³² Сімона де Бовуар. *Друга стаття* [PDF], 28.

³³ Романюк А. *Політична доктрина фемінізму у XX ст.*

³⁴ Романюк А. *Політична доктрина фемінізму у XX ст.*

³⁵ Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*, 78.

хвиля фемінізму боролася за однакові права для жінки із чоловіком, то друга хвиля акцентує на вивищенні жіночої ідентичності. «Чи повинні жінки відмовитися від відмінностей між статтями на користь міфічної статі?»³⁶. Ці думки дали початок так званим *жіночим дослідженням*³⁷, які шукали відповідну ідентичність, сутність жіночності, а також вивчали відмінності статей.

Саме друга хвиля фемінізму розглянула термін *гендер* для позначення конструктів соціостатевих відношень та культурних інтерпретацій рис особистості³⁸. Він покликаний відділити стать, яка характеризується біологічним рівнем (відмінності статі, виношування плоду, його народження і годування), від суспільної проблематики. Сумнівними були так звані «гендерні стереотипи» - це соціальні ролі осіб, що надаються в залежності від статі. Чоловіча роль визначає *його* як «утримувача сім'ї»³⁹. Часто уявляємо його як сильного, витривалого, здатного до влади – це ознаки *маскулінності*, чоловічої соціальної ролі. Жінку найчастіше бачимо як ніжну, «чуйну, емоційну, слабку, жертовну, залежну тощо»⁴⁰. Ця роль отримала назву *фемінність*. Різниця між соціальними ролями показує применшення ролі жінок в порівнянні з чоловіками.

Цю тему продовжила сучасна ідеологиня гендеру – Джудіт Батлер, схилиючись до того твердження, що стать є соціальною. Батлер визначає чоловічий (мускулінний) конструкт як «уявний, породжений законом, який забороняє кровозмішання та спричиняє постійне заміщення гетеросексуалізуючого жадання»⁴¹. Отже, згідно з цим твердженням, статеві

³⁶ Романюк А. *Політична доктрина фемінізму у XX ст.*

³⁷ Жіночі дослідження - вивчення статусу жінки в історично визначеному суспільстві, за якого жіночий життєвий досвід розглядається в системі соціальної та культурної дійсності. Дослідження про жінок характеризуються тим, що в них не розглядаються владні відносини "панування – підкорення" в системі відносин "жінка – чоловік", упускається аналіз владного співвідношення в середині культури, пов'язаного зі статтю, не визначаються причини становища жінки в реальній історичній практиці суспільного життя, не вивчається процес соціалізації жінки та ін. У дослідженнях про жінок абсолютизується біологічний аналіз у підході до жінки як істоти.

(Т. Мельник, Л.Кобелянська. *Гендер у термінах, правових актах і практиці перетворень: словник-довідник* [PDF], 71).

³⁸ Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*, 12.

³⁹ Тамара Марценюк. *Гендер для всіх: виклик стереотипам*, 17.

⁴⁰ Тамара Марценюк. *Гендер для всіх: виклик стереотипам*, 17.

⁴¹ Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF]. New York-London 1990, 32 (авторський переклад).

відмінності є уявними, так як чоловіча стать ставиться на вищу позицію, то жіноча ж стать – «ніколи не може бути позначкою суб'єкта»⁴².

Друга хвиля феміністичного руху домоглася багатьох змін, а саме «Зосередивши увагу на постійних менш соціально незахищених жінках, шляхом аналізу сексуальних (статевих зумовлених) утисків, пропонують міжособистісні, а також політичні та юридичні рішення»⁴³. Однак в порівнянні із висновками першої хвилі, де проблематика полягала в тому, що саме утворило нерівність між статями, неофемінізм був більш поділений, маючи «безліч феміністичних рішень гендерної нерівності»⁴⁴. Це «є результатом глибшого розуміння джерел походження гендерної нерівності»⁴⁵. Хоча цей успіх суперечливий, бо тут є присутні досить протилежні точки зору. «Ця точка відрізняється від точки зору більш радикальних античних діячів-феміністок, які виступають проти інституціолізованого сексуального гноблення»⁴⁶.

1.2.3 Третя хвиля фемінізму

Третю хвилю фемінізму деякі джерела подають так, що не можна було це вважати історичною причиною виникнення гендеру, оскільки вона виникла пізніше, в 90-х рр. XX ст. Однак ця хвиля ніби є продовженням її радикальної течії. Основними її цілями є «боротьба з усіма можливими причинами, які породжують суспільну несправедливість та розвиток освіти молодих жінок, щоб вони були вільними, щасливими та гордими зі своєї жіночості і не боялися реалізовувати обраних для себе цілей»⁴⁷. Тобто, основне те, ким може стати жінка, а не досліджувати ким вона є, і це є цілком правильно.

Третій період фемінізму розпочався в 1990-х і триває ще досі. Феміністки цієї доби боролися із подвійним стандартом – гетеросексуальністю, заради

⁴² Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF], 32 (авторський переклад).

⁴³ Judith Lorber. *Gender inequality, feminist theories and politics* [PDF], 3 (авторський переклад).

⁴⁴ Judith Lorber. *Gender inequality, feminist theories and politics* [PDF], 3 (авторський переклад).

⁴⁵ Judith Lorber. *Gender inequality, feminist theories and politics* [PDF], 3 (авторський переклад).

⁴⁶ Judith Lorber. *Gender inequality, feminist theories and politics* [PDF], 3 (авторський переклад).

⁴⁷ Романюк А. *Політична доктрина фемінізму у XX ст.*

узаконення та уведення в публічну сферу гомосексуальності. Ця хвиля це «багаторасовий/багатоетнічний фемінізм, конструктивізм та квір теорії, які кидають виклик «загальному знанню» про стать, сексуальність»⁴⁸.

У цей період виведено теорію, що отримала назву *квір*. З англійської мови слово *queer* перекладається як своєрідний чи дивний. Однак в новій теорії цей термін змінює своє значення для позначення гомосексуальних відносин. В ширшому розумінні *квір - теорія* окреслює сукупність гендерних та сексуальних меншин⁴⁹. З цього терміна виводять так звані *квір-дослідження* - «міждисциплінарний дослідницький напрямок у культурології, що займається вивченням сексуальної та статевої ідентичності, зосереджуючи увагу на гомосексуальній та трансгендерній тематиці»⁵⁰. Тобто це є практичне застосування цієї теорії та досвіду набутого роками розвитку фемінізму.

Ще одним плодом такої хвилі є термін *ЛГБТ* чи *ЛГБТ-спільнота*. Абревіатура ЛГБТ покликана продемонструвати та підкреслити різноманіття гендерних культур, але з плином часу кількість сексуальних визначень збільшувалась. І з цією тенденцією абревіатура зазнала змін і має вигляд – *ЛГБТК+*. «К – queer (квір) або questioning (під питанням). Літера «Q» додається з врахуванням людей, яким важко визначитись або які категорично не зараховують себе до жодних із зазначених сексуальних або гендерних меншин»⁵¹. Цей термін окреслює об'єднання різних гендерів, а саме лесбійок, геїв, бісексуалів та транссексуалів під егідою спільної цілі.

Таке розкриття душпастирєві історичного контексту появи теорії гендеру, впливів різноманітних чинників на його формування, показує цікаву динаміку зміни засобів, спрямованих на досягнення мети – рівності, поваги, знищення причин дискримінації. Окремо розглянувши мету, важко, а то й неможливо визначити якийсь негатив.

⁴⁸ Judith Lorber. *Gender inequality, feminist theories and politics* [PDF] 4 (авторський переклад).

⁴⁹ З.В Шевченко. *Словник Гендерних термінів* [PDF], 162.

⁵⁰ З.В Шевченко. *Словник Гендерних термінів* [PDF], 162.

⁵¹ З.В Шевченко. *Словник Гендерних термінів* [PDF], 162.

В ході історії зі зміною хвиль феміністичного руху, мета зберігається, однак змінюються акценти. Із завершенням першої хвилі основні права жінки були зрівняні із чоловічими, хоча ще вимагався час для впровадження. Сьогодні в більшості розвинених країнах важко сказати про правову нерівність чи якусь відкриту зневагу жінки лише з причин того, що вона є жінкою. Незалежно від цього, людські якості та нові тенденції пристосовували ядро фемінізму під себе. Відповідно із появою різних нетрадиційних сексуальних рухів, бажань, мати під особистим контролем різні непідвладні людині, задля досягнення якихось суб'єктивних цілей, (наприклад, задля кар'єрного росту, свободи, змоги самому вирішувати своє подальше життя) що призвело до утворення тими ж особами різних гендерних теорій. І хоча, на перший погляд, мета тут полягає у тому, що засоби усе більше стають радикальнішими, що важко класифікувати абсолютно добрими.

Ця зміна акцентів, що узгоджувалась із плином часу, має також свою зворотню дію на основні цілей жіночих рухів. Наприклад із руху за рівність між статями переросла в рівність між різними сексуальним деномінаціям. Це ж питання постало в самих прихильників феміністичної рівності, а саме наскільки нормативним є друге і яке ж воно має відношення до фемінізму, яке було в першій хвилі свого існування? Можливо, варто розглядати хвилі відокремлено, не задля розуміння ходу розвитку, а через надто велике відгалуження пізніших течій від джерела походження.

1.3 Гендерні дослідження

Гендерні дослідження з'явилися із феміністичних досліджень жінки. Вони спрямовані на вивчення взаємодії чоловіків і жінок в суспільстві, тобто не біологічні, а саме соціальні прояви статі. Вивчення та пропонування дій, які спрямовані на подолання гендерних стереотипів, до прикладу, Тамара Марценюк, яка активно працює над гендерною освіченістю населення України, в своїй книзі-підручнику «Гендер для всіх» презентує стереотип, що виявляє

протилежні ознаки статей. «Ми навіть у різноманітній літературі вчимо хлопчиків бути козаками, а дівчаток – принцесами»⁵². І показує вона це в негативному світлі відносно «слабшої статі».

В певний момент, жіночі дослідження дійшли висновку, «що неможливо ігнорувати чоловіків як суб'єктів соціальних відносин: протиставлення статей породжувало свої незручності, а жіночі дослідження можна було звинуватити у нехтуванні досвідом чоловіків»⁵³. Тобто постало наступне запитання – чи є можливим вивчати жінку, її проблеми, не беручи до уваги роль чоловіків? Чи є певні допустимі відмінності між природними статями, які необхідні для досягнення рівності, а які противляться цьому?

Психоаналітик Роберт Столлер, який перший увів термін *гендер*, 1963 році виступив в Стокгольмі, де представив доповідь про соціостатеве самоусвідомлення⁵⁴. Згідно з його концепції є необхідність розірвати зв'язок між біологічною та соціокультурною статтю. Це є мотивоване необхідністю створення предмету *гендеру* для вивчення та аналізу культурного і соціального впливу на людство, відділившись від фізіології, та водночас відбувся рух від провідної думки фемінізму, що надало гендерним дослідженням певний рівень унікальності та новаторства. Жіночі дослідження вели боротьбу за правову та суспільну рівність з чоловіками як ідеологічну підвалину. Гендерні дослідження зміщують увагу на процеси, що відбуваються в соціумі, відповідно які формують статеві риси особистості. «Соціальну стать, поведінку, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок і чоловіків»⁵⁵. Та не можливо підтвердити, що гендерні дослідження абсолютно відійшли від тематики рівності. Ця тематика загальнолюдської рівності далі розвивається із врахуванням «об'єктивних факторів існування нерівності за здібностями, нахилами, чеснотами тощо»⁵⁶.

⁵² Тамара Марценюк. *Гендер для всіх: виклик стереотипам*, 17.

⁵³ Лариса Заграй. *Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології* [PDF]. Івано-Франківськ 2019, 38.

⁵⁴ Лариса Заграй. *Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології* [PDF], 38.

⁵⁵ Наталія Буковинська. *Гендерна рівність: шлях до успіху чи хаgroза майбутньому?* [PDF], 193.

⁵⁶ Наталія Буковинська. *Гендерна рівність: шлях до успіху чи хаgroза майбутньому?* [PDF], 193.

Однак Джудіт Батлер вважає такий термін занадто вузьким : «Якщо стать сама по собі є гендерно побудованою категорією, немає сенсу визначити гендер як культурне витлумачення статі»⁵⁷. Тобто сприймати гендер лише як розрізнення осіб за культурними ознаками, які стоять на підвалині біологічної статі, є надто вузько. Тоді гендер потрібно вважати таким, який був власне цією якісною ознакою, згідно з якою і визначалася б стать людини.

Наприклад, Батлер доводить, що стать потрібно розрізняти саме за соціальними ознаками, залишивши біологічну на маргінесі. Однак існує протилежна думка, яка відстоює «традиційний» розподіл.

Здатність жінки до дітонародження та догляду за дітьми автоматично визначає її експресивну роль. Чоловік, який не може виконувати цих біологічних функцій, змушений брати на себе інструментальну роль. Такий розподіл ролей є універсальним, функціональним, якнайбільше задовольняє потреби суспільства, сприяє його стабільності, оскільки оснований на природній взаємодоповнюваності статей. Порушення такого розподілу ролей, зміна їх може призвести до появи багатьох соціально непристосованих індивідів⁵⁸.

Гендерні дослідження зачіпають питання ідентичності чоловіка і жінки, їхньої рівності та вплив на соціальні ролі культурного середовища. Відправною точкою послужив концепт біологічного детермінізму⁵⁹, який ставив за основу всього буття біологічну відмінність статей. «Що б ми не брали за об'єкт розгляду, все виявиться ненадійним фактом через власну мінливість, і лише стать в людині незмінна, як сама людськість людини»⁶⁰. Згідно з думкою біодетерміністів, стать визначає людину, її «я», при цьому не заперечуючи унікальності кожного індивіда. Відповідно в цьому знаходиться порушення рівності, яку Джудіт

⁵⁷ Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF], 10 (авторський переклад).

⁵⁸ Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*, 162.

⁵⁹ Детермінізм - (від лат. *сісієгтіпо* - визначаю, обмежую) - філософське вчення про визначений характер буття явищ; теорія відносин опосередкування, завдяки яким продукуються речі і явища, визначається їхня природа і способи існування. Д. відповідає на питання, чому виникає річ, чим вона породжена, чим визначається її існування і чому вона змінюється і зникає, у що перетворюється. Д. фіксує активність буття та стверджує, що будь-яка річ є результатом зміни інших речей, в них закорінена. Центральним у Д. є принцип причинності, згідно з яким не існує нічим не зумовлених подій, кожне явище породжується іншими явищами. (*Філософський енциклопедичний словник* [PDF] // Л.В.Озадовська (ред), 152).

⁶⁰ Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*, 109.

Батлер визначає як *мовну*. Слова *індивід*, чи синоніми *особа..*, є чоловічої статті, яке губить приналежність до жінок, установлюючи патріархат.

Отже, першу ознаку гендерної тожсамості виводять зі спільного людського виду *Homo sapiens*, бо «суто анатомічна різниця між жінкою і чоловіком не така й велика»⁶¹, проте це не дає цілковитої відповіді. Між статями є значна відмінність у репродуктивних функціях, і на цьому наголошує одна з ідеологинь фемінізму Сімона де Бовуар. У своїй книзі «Друга стаття» вона каже наступне:

У природі не має чітких граней ніде і ні в чому: обидва види – самець і самиця – не завжди чітко розмежовуються... Їх протиставлення одне одному не як активність і пасивність, як не раз стверджувалося, - мало того, що активне ядро яйцеклітини, розвиток зародка також є живим, а не механічним процесом⁶².

Окрім репродуктивної також є чітка відмінність на генному рівні в хромосомах чи XX, чи XY.

При присутності відмінностей, гендерні дослідження шукають однаковість між статями, доказуючи це також на рівні біології. Доцільним прикладом є спортивний норматив, згідно з ним чоловіки вважаються сильнішими, витривалішими. Закономірність показує стабільно нижчий показник на 25% у жінок. Та «еволюція» це змінила, зрівнюючи показники. «За переліком олімпійських видів спорту, у яких беруть участь жінки, вони зрівнялися з чоловіками починаючи з ігор у Сідней 2000 р.»⁶³. Цю тенденцію аргументують словами Зігмунда Фрейда – «Анатомія – це доля».

Великим кластером ознак гендеру є соціальні ролі, тобто певні «обов'язки», які приписуються статі для виконання у житті, наприклад, «жінка – насамперед мама, відповідальна за догляд за дітьми, за хатню роботу. А чоловік – радше професіонал, який фахово водить машину»⁶⁴. Виробився певний шар умовних уявлень, які передаються нащадкам, а саме «моралей поведінки, традицій, ціннісних уявлень про те, якими повинні бути чоловіки та жінки, які

⁶¹ Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*, 109.

⁶² Сімона де Бовуар. *Друга стаття* [PDF], 45.

⁶³ Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*, 110.

⁶⁴ Тамара Марценюк. *Гендер для всіх: виклик стереотипам*, 17.

соціальні статуси посідати, які соціальні ролі відігравати»⁶⁵. Тенденцією, спрямованою більш на єдність, відповідно є – пошук шляхів єднання. Однак не можна так категорично стверджувати про існування даних ролей і не інакше. Оскільки насправді вони часто заміщаються або поєднуються.

Ці соціокультурні ролі переростають в так звані *гендерно-рольові стереотипи*⁶⁶, які охоплюють дві площини: життєвої діяльності в суспільстві та визначення поведінкових і психологічних характеристик особи. Ці гендерно-рольові стереотипи утворюють ієрархічну структуру, згідно з якою виводиться більш чи менш оплачувані та престижні види праці. В основному, як вказують гендерні дослідження, вищі ланки займає чоловіча половина. Ці дані, на які покликаються гендерні дослідження, отримуються із соціологічних досліджень шляхом проведення та аналізу опитування. Наприклад, опитування «Переліку ста особових характеристик, 50 з яких переважно асоціюються з чоловіками, а 50, відповідно, з жінками. Це означає, що не менше як дві третини респондентів вважають певну рису чоловічою або жіночою»⁶⁷. Роблячи висновки із поданих даних, попри великий крок в сторону рівності в правовому плані, залишається великий пласт нерівності. А саме в якостях осіб, переважно протилежних одні одним. Однак це часто є перебільшенням, оскільки вони цілком природньо є притаманні обом статям. Наприклад, наступні ознаки: «незалежний – залежна, агресивний – м'яка, брутальний – ніжна, раціональний – емоційна, серйозний – легковажна, врівноважений – схвильована, сильний – слабка, жорстокий – добра, ініціативний – несмілива»⁶⁸.

Та утворені такими рухами «коливання між чоловічим і жіночим зрештою стає простим «провокаційним» тлумаченням, скерованим проти так званих

⁶⁵ Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*, 156.

⁶⁶ Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*, 158.

⁶⁷ Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*, 163.

⁶⁸ Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*, 164.

традиційних схем»⁶⁹. Таким чином, це є стражданням для осіб, які перебувають в стані невизначеності⁷⁰.

Різноманітні життєві виклики, що постали перед людиною в історії, мотивували її до утворення речей для їх вирішення. Так соціальна, фінансова нерівності між жінкою та чоловіком, утворили феміністичний рух, який зі зміною часових контекстів новими особами, розвивали теоретичну базу, змінювали його аж до утворення гендеру в формі, яку ми спостерігаємо, при цьому зміни можна описати як досить *радикальні*. Бажання рівності жінки, в першій хвилі фемінізму, перейшло в бажання рівності різноманітних сексуальних ідентифікаціях, що окреслені як ЛГБТ.

Душпастир стикаючись у своїй діяльності із таким явищем, повинен розуміти багатогранність цієї дійсності, оскільки вона виникла з досить зрозумілих та справедливих причин, які важко заперечити. Це бажання правової рівності та володіння базовими свободами – задля реалізації особистого розвитку. Динаміка розвитку феміністичних та гендерних рухів важлива для розуміння, бо стикаючись кожного разу із цим, є імовірно потрапляння в інший контекст, хоча досить подібний. В одних моментах це може бути річ доброю, а в інших річчю, яка виросла з благих намірів та перейшла в егоїстичне бажання володіння та прагнення безмежної свободи.

⁶⁹ Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні* // st.ugcc.ua (25.10.2021).

⁷⁰ Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні*.

2 Розділ. Виклики, що ставить ідеологія гендеру перед душпастирем

В історії розвитку фемінізму та гендерної ідеології утворилось багато різноманітних нюансів, викликів та постулатів, з якими душпастир імовірно буде стикатися в процесі своєї діяльності з особами приналежними до цих рухів, навіть на рівні простої розмови. Тому є висока ймовірність частого виникнення непорозуміння у контакті з особами, які приймають ідеї гендеру, із повчаннями Ісуса Христа та догмами Християнської віри. Цей розділ покликаний показати та роз'яснити певні точки дотику згідно з офіційним вченням Католицької Віри. Більшість питань, які покликаний розкрити цей розділ, належать цілком до гендерної ідеології, а не загалом до феміністського руху. Хоча останнє являється його джерелом, що потребуватиме частого звернення до нього. В основному ці питання стосуються тілесності людини, сексуального самовизначення та егоцентричне бажання володіння природою.

2.1 Виклики тілесного виміру

Основною ціллю, впродовж усього шляху фемінізму та жіночих досліджень, було і є питання рівності, абсолютну рівність між чоловіком та жінкою, а з часом усіх інших деномінацій між собою. При цьому, дотримуючись терміна *гендер*, тобто, що стать є зумовлена соціумом. І одним з необхідних кроків, як вважають прихильники теорії, є «скасування “категорії бінарності”»⁷¹.

Походження людини є великою загадкою. Ми як християни віримо у створення світу Господом. Як каже книга Буття, Бог творив світ шість днів. Спочатку землю, природу, рослин, тварин і людину, давши їй усе попереднє в посідання. Створив її (людину) як вінець усього творіння. “І створив Бог людину на свій образ; на Божий образ її” (Бут. 1,27). Людину Бог у творінні поставив високо, дав велику гідність, яка виходить з «образу і подоби Божої»

⁷¹ Гендерна проблематика та гендерні теорії // catholicnews.org.ua (02.04.2015).

(Бут. 1,26). Ця гідність підтверджується в Новому Завіті, у Воплоченні Сина Божого Ісуса Христа.

Людське життя не є випадковістю, усе це є Божий план, створений з Його любові. Аналогічно і наша стаття не є випадковістю, якою можна маніпулювати на свій розсуд. Господь чітко «чоловіком і жінкою створив їх» (Бут. 1,27). Відповідно явище гендеру буде вторгненням у сферу людської тілесності, що є поза нашою компетенцією.

Папа Венедикт XVI про гендерну ідеологію висловився так:

Те, що часто виражається і розуміється під терміном «гендер», призводить урешті до самовизволення людини від сотвореного світу і від Творця. Людина хоче сама себе творити і завжди та лише сама хоче розпоряджатися всім, що її стосується. Але таким чином вона живе всупереч істині, всупереч Духові-Творцеві⁷²

Тобто, коли людина хоче виокремити функцію Бога, вибираючи свою стать, психологію, сексуальну приналежність, вона іде шляхом руйнування її ідентичності, тобто самої себе.

Людська анатомія говорить, що визначення статі дитини відбувається в момент поєднання двох гамет (в момент запліднення), «які походять, одна від батька (чоловіча гамета, або сперматозоїд), а інша – від матері (жіноча гамета, або яйцеклітина)»⁷³. Визначення статі дитини зумовлюється хромосомою, яку транспортує сперматозоїд, або X, або Y, тому стать залежить від гамет батька⁷⁴. Материнська гамета завжди має X-хромосому. Отже, стать визначається природним процесом зачаття, який не можливо змінити.

Психологія спостерігає тенденції інакшого типу, коли індивіди «приймають або відкидають свою стать, переживати її як нагороду або покарання людина може по-різному під впливом культурно-соціальних чинників: очікувань батьків, уявлень про призначення власної статі, її цінності та т. д. Тому природні основи поведінки можуть або посилюватися, або, навпаки,

⁷² Синод Єпископів Києво-Галицького Верховного Архієпископства УГКЦ. *Послання Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архієпископства УГКЦ стосовно небезпеки гендерної ідеології* // news.ugcc.ua (19.03.2019).

⁷³ Ігор Бойко. *Біоетика*. Львів 2008, 28.

⁷⁴ Див. Ігор Бойко. *Біоетика*, 32.

гальмуватися, ослаблюючи продуктивність людської діяльності, приводячи до виникнення неврозів»⁷⁵.

У психології присутні дослідження, що демонструють існування впливу соціуму на людину та сприйняття її «статевості».

Якості репродуктивної, так і просто якості пізнавальних процесів, емоційної сфери і поведінки можуть розрізнятися в чоловічій і жіночій групах. При цьому уявлення про статево-рольові психологічні варіації включають і побутові забобони, і культурні стереотипи. Розділити реальні факти і життєві уявлення можливо не завжди. В 1942 році К. Макнемар встановив і підтвердив статистично, що дівчатка наділені більш розвиненими естетичними смаками, у них краще розвинена мова, тонша координація, тоді як хлопчики володіють кращими математичними і механічними здібностями. У дівчаток вища побіжність мови; жінки більш адаптивні, виховуванні, у них вищий рівень соціальної бажаності, зате чоловіки більш кмітливі, винахідливі. Отже, біологічна стать і психологічна пов'язані не однозначно: очевидно, що чоловік може мати жіночий характер, а жінка – поводитися по-чоловічому. Для того, щоб людина прийняла, усвідомила свою стать і навчилася використовувати її ресурси, повинен успішно пройти процес, який називається статево-рольовою соціалізацією»⁷⁶.

Соціологія пояснює *особистості* як дійсність, яка набуває значення і стає суспільно помітною в процесі набуття різноманітних ролей і функцій. З філософської точки зору про *особистість* говориться як про свідомість, здатність до мови та моральності.

Ця ідентичність особи, або *тожсамість*⁷⁷, являється як її внутрішня несуперечність, «тотожна сама собі»⁷⁸. І це заперечує Джудіт Батлер кажучи, що «риси особистості є не логічними чи аналітичними, а радше суспільно

⁷⁵ А.А. Палій. *Диференціальна психологія* [PDF]. Київ 2010, 680.

⁷⁶ А.А. Палій. *Диференціальна психологія* [PDF], 681-682.

⁷⁷ Тожсамість (ідентичність) (англ. identity) – логічне відношення чисельної тотожності, в якій кожна річ відповідає тільки собі. Тожсамість осіб є складнішим випадком. **Гендерна тожсамість** – усвідомлення власної приналежності до певної гендерної групи (чоловіків, жінок чи «інших»). Суспільство накидає особі довільні правила або гендерні ролі (як людина повинна, а як – не повинна вдягатися, діяти, думати, відчувати, ставитись до інших, думати про себе тощо) на підставі статі цієї особи. Ці ролі називаються фемінною та маскулінною. Ті ж, хто не відповідає цим правилам, можуть зазнавати поганого ставлення, котре включає несприймання, відкидання, словесні образи, неприємні коментарі, напади, згвалтування та вбивства. Сексуальна тожсамість стосується того, як людина сприймає себе в поняттях того, до кого відчуває сексуальну та любовну прихильність, зокрема, до осіб іншої чи тієї ж статі, що й ця людина. Суспільство накидає людям правила обов'язкової гетеросексуальності. Ті, хто не підкорюється цьому правилу, можуть зазнавати поганого ставлення, котре включає несприймання, відкидання, словесні образи, неприємні коментарі, напади, гвалтування та вбивства. Якщо стать та гендерна тожсамість людини (див. трансгендеризм) не співпадають, то її сексуальна тожсамість може базуватись чи на статі, чи на гендерній тожсамості, або ж людина може мати дві сексуальні тожсамості, одну як чоловік і одну як жінка.

(Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF], 130 (авторський переклад).).

⁷⁸ Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF], 31 (авторський переклад).

встановленими нормами культурної пізнаності»⁷⁹. Отже, згідно з цим, особистісні риси особи набуваються через її середовище в якому особа живе, що частково збігається з визначенням соціології стосовно «особистості». Однак різниця полягає у набуванні соціальних ролей, а не статевих якостей.

Гендерний рух задля досягнення рівності, насправді веде до абсолютної однаковості, затираючи особистісні межі, задля існування інших меж. Теорія гендеру прагне однаковості : у правах, вигляді, поведінці, статусі... Саме це затирає неповторні риси статей людини, які є дані природою⁸⁰.

Прикладом цього служить історія, яка була згадана у I розділі цієї праці, експерименту доктора психології Джона Мані.

Після невдалої операції батьки Брюса вирішили змінити його стать і виховувати як дочку. Ім'я змінили на Брендю, а з часом поведінка Брендю в колі однолітків почала розкривати її чоловічу ідентичність. Наважившись, батьки розказали правду дитині. Брендю, переживаючи глибоку депресію з цього приводу, намагалася тричі вчинити суїцид. Вийшовши з коми, спричиненою третьою спробою, вирішив знову поміняти стать на чоловічу. Знову ж таки, він змінює ім'я на Девід, згодом навіть одружився, всиновив трьох дітей, проте велика психологічна травма призвела до того, що у віці 38 років Девід покінчив життя самогубством⁸¹.

Одним з аргументів, який використовують прихильники гендерної ідеології, є випадки народження дітей із двома статевими ознаками одночасно. Таким чином, це мимоволі спонукає до вибору, яку зі статей потрібно вибрати, в такій ситуації батькам. Це ніби підтверджує спроможність людини, та *дозволеність* їй з боку природи, вибрати свою стать. Однак при детальному розгляді питання, є необхідність звернутись до моменту визначення статі – зачаття. При злитті двох гамет «організми, які розмножуються статевим шляхом, містять одну пару статевих хромосом. Як правило, одна зі статей є гомогаметною

⁷⁹ Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF], 31 (авторський переклад).

⁸⁰ Див. Синод Єпископів Києво-Галицького Верховного Архiepіскопства УГКЦ. *Послання Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архiepіскопства УГКЦ стосовно небезпеки гендерної ідеології.*

⁸¹ Див. Олександра Неправда. *Самий жорстокий експеримент в історії психології.*

(хромосоми одного типу), інша – гетерогаметною (різні статеві хромосоми), на чому й базується визначення статі нащадка при заплідненні»⁸². Отже, у випадку коли народжується нащадок із зовнішніми двома статевими ознаками, що вказує на певну патологію в утробному розвитку, дитина на генетичному рівні має закладену лише одну стать, залежно від хромосомного набору і при цьому, «в ситуацію втручається саме медицина і то з метою терапії. У таких специфічних ситуаціях ані батьки, ані тим більше суспільство не можуть ухвалити певне довільне рішення, оскільки саме медицина тут втручається з терапевтичною метою, тобто діє у найменш шкідливий спосіб»⁸³.

Людська статевість – один з вимірів її тілесного існування, який є даром Божим. Господь, таким чином, задумав людське буття, створюючи її на свій Образ і Подобу. Проте людина через свою гріховну спрагу, намагається втрутитися в це, бажаючи мати усе під своєю владою, що є поза її можливостями, попри те, що вона навчилася маніпулювати певними речами. Попри усі намагання стерти тілесні межі, задля примарної мети однаковості, все ж «існують раціональні аргументи, які прояснюють центральне місце тіла як інтегруючого елемента особистої ідентичності та родинних зв'язків»⁸⁴. «Тіло – це суб'єктивність, яка передає ідентичність буття»⁸⁵. Це є фактом, який важко заперечити, при цьому він підсилюється висновками багатьох наук у сфері вивчення людини: анатомії, генетиці, психології.

2.1.1 Закид гетеросексуальній сім'ї

Одна з точок дотиків душпастиря із гендерним рухом є інститут сім'ї. Для християнства і зокрема для Католицької Церкви вона є *архіважливою* дійсністю.

⁸² А.В. Сиволоб (ред.). *Генетика* [PDF]. Київ 2008, 26.

⁸³ Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні*.

⁸⁴ Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні*.

⁸⁵ Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні*.

Сім'я є найстаршою інституцією на Землі. Вона існувала до появи таких видів укладу людського життя, як народ, нація чи держава. Протягом тисячоліть саме в сім'ї найглибше проявляється любов та відповідальність, вірність та відданість, служіння та жертвовність. Значення сім'ї для суспільства також неоціненне, тому що вона є джерелом соціального капіталу, який складається з низки чеснот, зокрема чесності, працьовитості, довіри та вміння працювати разом⁸⁶.

Деякі з рухів за рівноправність зачепили питання необхідності існування сімейного інституту, а також висунули сумнів стосовно його нерозривності та єдиноможливої гетеросексуальної форми.

Такий сумнів висунула Джудіт Батлер у своїх працях, де описує сім'ю як бар'єр на шляху до «гендерної рівності»⁸⁷ людського суспільства, і оцінює її як булінг стосовно жінки. Це приниження проявляється в розумінні жінки як *дарунка* чоловікові. «Об'єктом обміну, котрий одночасно зміцнює та розмежовує стосунки спорідненості, є *жінки*, які передаються як подарунки одного патрілінійного клану іншому, через інституцію шлюбу»⁸⁸. Згідно з Батлер, *жінка* у даній позиції є одиницею, що «служує функціональній меті»⁸⁹. Відповідно в якій вкладено утворення інтегральних зв'язків між двома чоловічими спільнотами-кланами. За даних умов шлюб являє «символічну або ритуальну ціль зміцнення внутрішніх зв'язків, спільної тожсамості для кожного клану»⁹⁰. І при тому жінка не вважається як носій ідентичності родини, а лише як з'єднуюча ланка між кланами.

Це трактування сім'ї спростовує соціолог Габрієла Кубі, «хоробрий воїн проти ідеологій, кінцевою метою яких є руйнування людини» (Папа Бенедикт XVI). Вона згідно з Католицьким вченням про Подружжя, наводить аргумент стосовно рівності між чоловіком і жінкою і заперечує те, що дружина не є *розмінною одиницею*, а рівноправною та повноцінною частиною сім'ї, і тієї з якої *виходить*, і тієї, яка утворюється «подружній союз, у якому чоловік і жінка

⁸⁶ Синод Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиепископства УГКЦ. *Послання Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиепископства УГКЦ стосовно небезпеки гендерної ідеології*.

⁸⁷ Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF], 49 (авторський переклад).

⁸⁸ Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF], 49 (авторський переклад).

⁸⁹ Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF], 49 (авторський переклад).

⁹⁰ Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF], 49 (авторський переклад).

встановлюють спільноту на все життя, спрямований своїм природним характером для добра подружжя і для народжування і виховання дітей: цей союз між охрещеними був піднятий Христом Господом до гідності таїнства»⁹¹.

Наступним питанням, яке вимагатиме пояснення, буде : «чи завжди родинні стосунки гетеросексуальні?»⁹², оскільки з третьою хвилею фемінізму виникло багато деномінацій, на які вказує термін *ЛГБТ+* (Лесбійки, Гомо, Бі, Транс сексуали). Особи приналежні до такої точки зору, шукають способу легітимації їхніх стосунків.

Джудіт Батлер, говорячи про родинні та сімейні стосунки, доводить нефункціонування утворення спорідненості гетеросексуальною структурою. Доказовою основою для Батлер є існування в Америці, і не тільки, численних “нетрадиційних” сімей, які пов’язані тими ж зв’язками, що і традиційні. Цими зв’язками виявляється виховання, емоційна прихильність, підтримка при хворобі чи смерті тощо.

Католицька Церква ставить перед подружжям чіткі вимоги, опираючись на цілі, що виходять із нього, а саме : добро подругів та народження потомства.

Подружній союз, заснований Творцем і наділений його законами, завдяки якому чоловік і жінка за невідкличною особистою згодою утворюють взаємну спільність усього життя, за своєю природою призначається для добра супругів та народження і виховання дітей⁹³.

В подружжі чоловік і жінка, даючи присягу вірності, стають одним *тілом*, подібно до Пресвятої Трійці, яка є Одним Богом. Ця *єдність* є Образом Божим, що показує людську гідність. Сім’я - це великий Божий дар, Ним подарований для співпраці у ділі творіння, що проявляється в народженні дітей. Катехизм УГКЦ, на підтвердження думки важливості бінарної сім’ї, каже: “найважливішою метою подружнього життя є сопричастя чоловіка і жінки в любові [...] щоб їхня любов була плідною”⁹⁴.

⁹¹ Синод єпископів УГКЦ, *Катехизм Католицької Церкви*. Жовква 2002, 1601.

⁹² Judith Butler. *Undoing Gender* [PDF], 102 (авторський переклад).

⁹³ *Кодекс канонів східних церков*. Львів 1995, 1055, § 1.

⁹⁴ Синод єпископів УГКЦ, *Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха»*. Львів 2012, 869.

Сімейний інститут є важливим через включення різноманітних зв'язків: «шлюбних і родинних, господарських і правових»⁹⁵. Ці схеми є важливими для відтворення людини, не як біологічної істоти, а як громадянина, повноцінного члена соціуму. Ключовою ланкою будови сім'ї є шлюб, який утворює сім'ю. Сім'я – основа християнської традиції, яка «забезпечує її сексуальне існування, тобто моногамію»⁹⁶⁹⁷. При розпаді сім'ї, - зазначає Габрієла Кубі, посилаючись на дослідження товариства німецьких психологів, - в дитини відсотково більше діагностують різноманітні психологічні розлади⁹⁸. Інститут імені Роберта Коха публікує наступні показники дослідження:

У 20% дітей віком від 0 до 17 років наявні психічні відхилення, що чверть дітей віком від 11 до 17 років скаржаться на постійні болі, що 15% дітей віком від 3 до 17 років мають надлишкову вагу. Серед досліджених чинників ризику мають значення передусім несприятливий сімейний клімат⁹⁹.

Тому не є можливим повноцінна заміна подружньої єдності саме чоловіка та жінки, бо таке середовище є єдиноможливим та повноцінним для народження та виховання дитини. Хоча науковий прогрес дозволяє обійти деякі моменти, та в основному, це не заміна функцій сім'ї, а лише деяких етапів зачаття чи розвитку плоду... В цих «зв'язках є також цілком відсутній подружній вимір, який являє людську та впорядковану форму статевих відносин. Є вони справді людськими тільки тоді та лише настільки, наскільки виражають і укріплюють взаємну підтримку статі в подружжі і залишаються відкриті на передання життя»¹⁰⁰.

Скасування подружжя чи шлюбу, єдиноможливим у поєднанні двох статей, не здатне принести якісні зміни в боротьбі за егоїстичну рівність. Егоїстичну, оскільки боротьба за правову свободу, яка була досягнена у першій хвилі фемінізму, переросла в боротьбу за вседозволеність, що висвітлено у наступних підрозділах. Скасування є неможливим, оскільки ці союзи мають

⁹⁵ А.Є. Позильська, Т.В. Подольська. *Соціологія: 100 питань 100 відповідей. Що являє собою сім'я як соціальний Інститут?* // pidruchniki.com (24.10.2019).

⁹⁶ Моногамія – форма шлюбу, при якій кожен може бути одружений з однією особою іншої статі. (Словopedia // slovopedia.org.ua/32/53393/30134.html (12.11.2019)).

⁹⁷ Gabriele Kuby. *Globalna rewolucja seksualna* [PDF], 286 (авторський переклад).

⁹⁸ Див. Габрієла Кубі. *Гендер: виклики і загрози*. Тернопіль 2017, 116.

⁹⁹ Габрієла Кубі. *Гендер: виклики і загрози*, 116.

¹⁰⁰ Конгрегація науки віри. *Зуваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами* // catholicnews.org.ua (28.09.2021).

унікальну ціль гарантування виживання людства, через народження нових поколінь, що «таким чином, чітко сприяти публічному благу, цивільне право надає їм інституційне значення»¹⁰¹. При узаконенні гомосексуального подружжя відбувається анігіляція цього необхідного фрагменту соціуму, бо на юридичному рівні намагається втрутитися в природню сферу. Сферу, яка знаходиться поза її компетенцією. Ця основна ціль подружжя, присутня в гетеросексуальному шлюбі – прокреація, втрачається, що не несе ніяких позитивних наслідків суспільству.

Аргументація з боку прихильників гендерних теорій, посиляючись на особисту свободу дій, також є досить сумнівною. Варто підкреслити, що кожна особа безумовно має свободу вибору, цього ніхто не заперечує, однак, коли це виходить за певні рамки особи та входить у загальнолюдську сферу, окреслюються інші висновки. «Діяльність, яка не робить значного або позитивного внеску у розвиток особи та суспільства, змушена б отримати від держави специфічне та окреслене правове визнання. Гомосексуальні зв'язки не виконують, навіть у найпоширенішій аналогії, завдання, для яких шлюб і сім'я заслуговують на властиве та специфічне юридичне визнання»¹⁰². Тому неприродні сексуальні зв'язки не є нормативними, бо не здатні виконувати функції приналежні традиційній сім'ї.

2.1.2 Аборт, контрацепція, штучне запліднення

На шляху до рівності, під час другої хвилі фемінізму, резонуючи з питанням сім'ї, постало питання-бажання «контролювати своє тіло». Ця проблематика полягала в тому, що жінки, не маючи прав мати капітал..., будучи бідними, не могли бути хорошими матерями для дітей. З цього виникло бажання планувати свою вагітність аби вона проходила в *сприятливий* час. Інструментами реалізації

¹⁰¹ Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами.*

¹⁰² Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами.*

такої потреби, виступили методи контрацепції та аборт. За легалізацію цього боровся неофемінізм.

Про аборти на ранньому терміні, історія має джерела з 1760 р. до Р.Х.¹⁰³ Переривання вагітності в країнах та цивілізаціях древнього світу, було практично дозволеним явищем. Привілейовані класи забороняли аборти з причини «турботи про збільшення чисельності й політичного значення каст». Заборона переривання вагітності згадується Гіппократом . Позиція християнства, стосовно абарту, чітко продемонстрована в енцикліці *Evangelium Vitae*: «Людину знищують на початку її життя, вбивають найневиннішу істоту, яку тільки можна собі уявити»¹⁰⁴.

Аналогічна думка Католицької церкви на контрацепцію. Адже вона за своєю суттю є абортивною дією, і лише деякі види контрацепції запобігають зачаття, так як презервативи. Проте інші контрацептиви є абортивною дією, тобто вони не здатні попередити зачаття, відповідно позбавляють дитину – ембріона в перших днях вагітності здатності продовжувати своє життя.

Гендер прагне до рівності в статевої, а Церква навчає, що статевість є репродуктивною здатністю людини, виявом важливої здатності – дітородження. Божий дар плідності, через який «відкривається радість бути співтворцем»¹⁰⁵ з єдиним Творцем усього в Святому Таїнстві Подружжя. Це є великим даром людині, який дарований від моменту її створення.¹⁰⁶ Людина зловживає можливістю вільного вибору, коли намагається звільнитися від традиційних цінностей у сфері статевої та подружнього життя, хибно трактуючи їх як певні архаїзми та перешкоди до рівності, гідності й свободи¹⁰⁷.

ЛГБТ+ зв'язки за своєю значимістю, об'єктивно не є здатними володіти функцією дітородження. «У гомосексуальних зв'язках бракує цілком

¹⁰³ Див. Ігор Бойко. *Біоетика*, 81.

¹⁰⁴ Іван-Павло II. Енцикліка *Evangelium Vitae* [PDF]. Рим 1995, 58.

¹⁰⁵ Синод Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиепископства УГКЦ. *Послання Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиепископства УГКЦ стосовно небезпеки гендерної ідеології*.

¹⁰⁶ Див. Синод єпископів УГКЦ. *Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха»*, 263.

¹⁰⁷ Див. Синод Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиепископства УГКЦ. *Послання Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиепископства УГКЦ стосовно небезпеки гендерної ідеології*.

біологічних і антропологічних елементів подружжя та сім'ї, які могли б бути раціональною підставою для юридичного узаконення таких зв'язків»¹⁰⁸. Ця неможливість пропорційно заперечує легалізацію цих стосунків, навіть при використанні досвіду науково-технологічного прогресу. «Вони не є в стані забезпечити продовження роду і тривання людського виду. Можливе користування середниками, відкритими для доступу через останні відкриття в галузі штучного запліднення, крім того, що пов'язуються з серйозною погіршеністю належній повазі людської гідності, не змінили б аж ніяк цій їх неадекватності»¹⁰⁹.

Католицьке богослов'я, в Божому Переданні, чітко відчитує та навчає про укладання Богом створеного світу в чіткому порядку, цілісності та інтегральності. Створивши людину на Свій Образ та Подобу, зі специфічним завданням «віддзеркалення компліментарності статі»¹¹⁰, тобто в поєднуванні двох протилежностей (статей), зображати Божу єдність. І це особи реалізують в подружжі як чоловік та жінка, у взаємному даруванні любові один одному.

2.1.3 Інцест

Одним із найсуперечніших моментів є обґрунтування гендерної теорії кроку, спрямованого на рівність через скасування ендогамії¹¹¹. Виходячи з основного аргументу, тобто з того, що відбулося поневолення сильнішою статтю

¹⁰⁸ Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами.*

¹⁰⁹ Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами.*

¹¹⁰ Йозеф Кард. Ратцінгер. *Лист до єпископів Католицької Церкви про душпастирство гомосексуальних осіб* // catholicnews.org.ua (28.09.2021).

¹¹¹ Ендогамія – Ендогамія (від грецьк. ἐνδον– всередині, γάμος– шлюб; буквально: внутрішній шлюб) – статеві відносини (звичай укладати шлюб) між представниками одного племені або роду. Для первісних людей кровозмішувальні стосунки були явищем природнім, що зумовлювалося відсутністю найпростіших форм регламентації статевого життя, не усвідомленням зв'язків кровної спорідненості із членами власного племені, ворожістю та далекою відстанню від інших племен. Для цього періоду характерні найтісніші форми ендогамії за типом «батьки x нащадки», «брат x сестра», «двоюридний брат x двоюридна сестра». Як відомо із історії, ендогамія була поширена й у набагато пізніші часи, коли розглядалась як соціальний механізм збереження титулу, майна або майстерності в руках одного роду. На сьогодні в Україні подекуди зустрічається сільська ендогамія, а якщо говорити про країни цивілізованого світу, то дане явище носить не кровозмішувальний, а соціальний характер, коли шлюбний партнер обирається в межах конкретної вузької соціальної групи. (З.В Шевченко. *Словник Гендерних термінів* [PDF], 124).

(чоловічою) слабшої (жіночу). Тим чоловічність утворила «закон Батька»¹¹², що установило закон заборону ендогамії, для захисту гетеросексуального сімейного інституту. «Табу інцесту¹¹³»¹¹⁴ перед жадання дівчини свого батька, чи своєї матері, відштовхує їх в стосунках. Ця заборона кровозмішання, окрім заборони жадання, ще й вимагає від дівчини «підхопити знамено материнства та увіковічення закону спорідненості»¹¹⁵, що є обмеженням її свободи і права вільного вибору на народження.

Закон, який забороняє кровозмішання, слугує вказівником для родинних зв'язків. Заборона інцесту створює «необхідну екзогамію»¹¹⁶¹¹⁷. Шлюб необхідно винести за ці межі аби сексуальність регулювалася відносинами споріднення, яке стоїть між сім'єю та громадою. В такому контексті інтимне життя відкриває нові *горизонти* соціальних правил, які не зобов'язують до стосунків і кон'югації¹¹⁸. Скасування заборони кровозмішання створить умови для недовготривалих стосунків і дозволить необов'язковість стосунків заради народження дитини. Однак Джудіт Батлер зазначає, що такий конструкт сексуальності «не застрахований від горя»¹¹⁹. «Поза межами моногамії добре може відкрити нам інший сенс громади, посилюючи питання про те, де можна виявитись витривалими зв'язки, і тому стають умовою врегулювання збитків, які перевищують дискретно приватну сферу»¹²⁰. Отже, це скасування заборони інцесту посприяло б розвитку і зміцненню стосунків в суспільстві.

¹¹² Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF], 32 (авторський переклад).

¹¹³ Інцест (від лат. incestum – непристойний) – сексуальні стосунки з близькими родичами.

(З.В Шевченко. *Словник Гендерних термінів* [PDF], 136).

¹¹⁴ Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF], 32 (авторський переклад).

¹¹⁵ Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF], 32 (авторський переклад).

¹¹⁶ Екзогамія – (від грецьк. έξω – поза, ззовні, γάμος – шлюб; буквально: зовнішній шлюб) – статеві відносини (звичай уклад адати шлюб) між представниками різних родів, поза вузької соціальної групи.

(З.В Шевченко. *Словник Гендерних термінів* [PDF], 106).

¹¹⁷ Judith Butler. *Undoing Gender* [PDF], 26 (авторський переклад).

¹¹⁸ Кон'югація – Процес запліднення; тимчасове злиття двох клітин або одноклітинних тіл для запліднення. Тип статевого процесу, що полягає у злитті вмісту двох клітин. Клітинний процес, під час якого здійснюється перехід генетичного матеріалу однієї клітини в іншу.

(Кон'югація. *Словник* // www.slovnyk.ua (06.11.2019)).

¹¹⁹ Judith Butler. *Undoing Gender* [PDF], 26 (авторський переклад).

¹²⁰ Judith Butler. *Undoing Gender* [PDF], 26 (авторський переклад).

«Скасувати заборону інцесту та знищити гетеросексисткі сигнатури в усіх сферах»¹²¹. Така точка зору зумовлена позицією Джудіт Батлер – «лесбійська радикальна феміністка»¹²², анігілювати домінування або *вищість* чоловіка над жінкою в гетеросексуальній формі. Тому з погляду радикальних феміністок, зокрема і Батлер, аби досягти рівності необхідне знищення «чоловіка і жінки, подружжя і сім'ї»¹²³. Ліквідація сім'ї не є основною метою діяльності Батлер, чи радикальних феміністок, а, радше, встановлення рівності. Та заради досягнення цієї цілі є необхідним *знести* різниці, що виявляються тригерами нерівності.

Габріела Кубі виступаючи проти думки скасування заборони інцесту, виводить причину такого розуміння, а саме в кровозмішанні вона «бачить причину брехливої ідентичності як чоловіка і жінки»¹²⁴. При зачатті людини, стать визначена природою, з окремими випадками присутності двох статевих ознак. І для більшості людей це нормативне розуміння, як зазначає Кубі, у своїх працях. Визначення чоловіка чи жінки названо соціальним конструктом, але не є зрозумілим, де саме присутня ця дискримінація, «й несправедливо обмежується природи людини загалом»¹²⁵.

Коли звернути увагу на людей, які раніше не зустрічалися з поняттям *гендерного мейнстрімінгу*, то їхня реакція на проблематику буде наче на осіб з хворобою чи розумовою відсталістю. «Тим, хто живе в колі сім'ї (а більшість людей живуть ще саме так), це видається настільки неймовірним та відірваним від реальності, як і існування партії, яка захотіла б скасувати зміну дня і ночі»¹²⁶.

Теорія гендеру поставила перед сучасним світом, зокрема перед церквою Христовою, і перед духівником зокрема, багато складних питань. Особі, яка готуватиметься до праці із людьми, що приймають ці думки, варто зважати та уважно дослідити таке явище. При цьому варто твердо триматися вчення Католицької Церкви і пам'ятати, що основа вчення, щодо гомосексуальності

¹²¹ Judith Butler. *Undoing Gender* [PDF], 8 (авторський переклад).

¹²² Judith Butler. *Undoing Gender* [PDF], 8 (авторський переклад).

¹²³ Габріела Кубі. *Нова ідеологія руйнує сім'ю* [PDF]. Тернопіль 2016, 8.

¹²⁴ Gabriele Kuby. *Globalna rewolucja seksualna* [PDF], 27 (авторський переклад).

¹²⁵ Габріела Кубі. *Гендер: виклики і загрози*, 44.

¹²⁶ Габріела Кубі. *Гендер: виклики і загрози*, 44.

будується на Святому Письмі. «Тому навчання Церкви на цю тему [...] опирається на міцній підставі постійного біблійного свідчення. Сьогоднішня спільнота віри, у безперервній протяжності зі спільнотами: єврейську і християнську, [...] годується цими самими Книгами та Духом Правди, якого є вони Словом»¹²⁷. Наприклад, «Бо це ти утворив мої внутрішні частини; ти в'яжеш мене в утробі матері. Я хвалю вас, бо я страшно і чудово створений»(Пс.139: 13-14). Зі швидким темпом розвитку цієї течії, важко є передбачити нові її віяння та виклики, однак маючи базові знання з теології та морального богослов'я, можна знайти належні відповіді на багато питань, що стосуються цієї теми.

Параграфи, які подано в підрозділі, в основному стосувалися питань сім'ї, оскільки це основне, мабуть, і єдине місце присутності таїнства людської сексуальності. Її належне місце є в гетеросексуальній родині. Численні спроби її скасувати, обійти, передбачають різні, часто негативні наслідки. Оскільки це йде проти об'єктивного природного існування статевої.

Стосовно численних аргументів на користь легалізації різних гендерних деномінацій, варто зазначити, що їхня важливість і актуальність не є абсолютною, адже факт, що відсутність легалізації гомосексуальних стосунків зумовлює булінг і дискримінацію в їхню сторону не є правдивим. Конгрегація Науки Віри Католицької Церкви говорить про це так:

Юридична легалізація гомосексуальних зв'язків нібито необхідна для запобігання ситуації, коли співживучі гомосексуалісти втратять, через сам факт їхнього спільного проживання, фактичне визнання їх загальних прав, які мають як особи та громадяни, є неслухним. Насправді вони завжди можуть відкликатися – як і всі громадяни, на основі своєї приватної автономії – до загального права захищати правові ситуації, що становлять спільне зацікавлення¹²⁸.

Крім цього, варто пам'ятати про специфічне покликання сім'ї до продовження людського роду та здорового виховання нащадків, скасування якого, здатне призвести до негативних наслідків, що стосуватимуться усього суспільства.

¹²⁷ Йозеф Кард. Ратцінгер. *Лист до єпископів Католицької Церкви про душпастирство гомосексуальних осіб*.

¹²⁸ Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами*.

2.2 Свобода чи вседозволеність

Основна мета теорії гендеру – досягти рівності між чоловіком і жінкою в житті соціуму. Це є добра річ в собі. Однак розуміння свободи, ця теорія перекручує, задля досягнення власної мети. Або правильніше сказати, що цілі теорії насправді не є досягненням свободи в її істотному розумінні, а є досягненням *псевдосвободи*, що виходить за рамки цього розуміння. На думку деяких авторів, зокрема Габрієли Кубі, гендер, керований егоїстичними прагненнями і прагне до *вседозволеної свободи*.

Ця свобода собою являє унікальну та специфічну здатність людини «вільно визначати підстави своїх дій і відповідно реалізувати себе»¹²⁹. Свобода є інструментарієм людського духовного виміру і є елементом прояву її буття, крім того, являє собою взаємодію природних та духовних елементів, себто, свідомості та тілесності. «Тому свобода насамперед є усвідомленням можливісних меж людської поведінки»¹³⁰. Вона (свобода), стосується безпосередньо людської потенції та волі, з чого походить пряма відповідальність за дії її волі, або акт волі. Зовнішні соціальні обставини лише опосередковано стосуються свободи. Це спостеріг та записав Дітріх фон Гільдебрант у своїй «Етиці». А також він каже: «між моральністю і відповідальністю існує глибокий і суттєвий зв'язок»¹³¹. При цьому відповідальність притягує моральна *антиципінність*, інтелектуальна ж ні¹³². Тому розглядаючи в питанні етики свободу прив'язують до відповідальності за дії, вчиненні завдяки свободі.

Варто зазначити, присутність у вченні Католицької Церкви артикулу, який чітко зазначає і стверджує свободу людини. Церква не заперечує людської свободи чи волевиявлення. «Завдяки своїй душі і духовним силам розуму та

¹²⁹ *Філософський енциклопедичний словник [PDF]* // Л.В. Озадовська (ред), 571.

¹³⁰ *Філософський енциклопедичний словник [PDF]* // Л.В. Озадовська (ред), 570.

¹³¹ Дітріх фон Гільдебранд. *Етика*. Львів 2002, 275.

¹³² Див. Дітріх фон Гільдебранд. *Етика*, 275.

волі людина обдарована свободою – особливим знаком Божого образу»¹³³. Це виявляється у створенні Богом людини на Його Образ та Подобу. Часто, саме на цьому наголошуючи, християнська спільнота закликає до вибору добра, при цьому, не змушуючи до цього вибору. Зрештою, цей вибір є можливим тільки через людський розум, тобто вільний свідомий акт. Християнство говорить про рівність, яку спостерігаємо впродовж усієї історії спасіння. Божий образ – «це спільна риса всіх людей, яка відображає їхню рівність і нескінченну цінність»¹³⁴. І при цьому рівність зберігає унікальність і неповторність кожного індивіда.

Аналізуючи гендер з цієї грані, Габрієла Кубі розповідає в книзі «Гендерна революція – релятивізм в дії» історію про те, як в одній школі, вчитель, змінивши стать, прийшов на урок до свого класу і попросив називати його «місіс». На це Кубі дає лаконічну і чітку відповідь – «І сотворив Бог людину на свій образ; на Божий образ сотворив її; чоловіком і жінкою сотворив їх» (Бут 1, 27), а зараз вивчають і дізнаються про те, що існує «людське право» змінити стать»¹³⁵. Наступним чином, ця ситуація породжує новий вид запитань у дітей: чи категорія *стать*, тепер перестала бути сталою, чи істинною? Це яскравий приклад релятивізму, філософської течії, «згідно з якими кожне пізнання правильне лише відносно (обумовлене точкою зору того, хто пізнає), однак ніколи не буває правильним загалом»¹³⁶. Ще одне твердження подане авторкою, має більш Церковний характер. «Позиція релятивізму послідовно призводить в усіх інших філософських дисциплінах до заперечення абсолютно дійсних принципів: в етиці заперечується загально зобов'язальний для всіх моральний кодекс, у філософії права — природне право, у філософії релігії — претензія релігії на чинність»¹³⁷.

¹³³ Синод єпископів УГКЦ. *Катехизм Католицької Церкви*, 1705.

¹³⁴ Синод Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиепископства УГКЦ. *Послання Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиепископства УГКЦ стосовно небезпеки гендерної ідеології*.

¹³⁵ Габрієла Кубі. *Гендерна революція: релятивізм в дії* [PDF]. Львів 2012, 20.

¹³⁶ Габрієла Кубі. *Гендерна революція: релятивізм в дії* [PDF], 5.

¹³⁷ Габрієла Кубі. *Гендерна революція: релятивізм в дії* [PDF], 5.

Свобода, в цьому розумінні, виступає як вседозволеність, яка породжує егоїзм індивіда та відокремлює особу від відповідальності та істини¹³⁸. Людина роблячи вибір на користь свого *я*, стає рабом інстинктів, шукаючи увесь час задоволення; а задоволення – жага, яку неможливо втамувати, бо «задоволення інстинктів не має меж»¹³⁹, і це не приведе до бажаної, справжньої любові.

Німецький філософ Йоганн Готліб Фіхте, у своїх розмислах, стосовно свободи, говорить про одну істотну її якість. І на його думку, свобода є тим, що не можливо отримати від іншого індивіда. Для Фіхте «народитися для філософії і народитися для свободи – це, одне і те ж»¹⁴⁰. Крім того, він вивів, що впливає на свободу особи саме зовнішня сфера, а інші індивіди не впливають на розуміння свободи, бо свобода розуміється, як переродження внутрішньої сутності людини, яке є результатом його власного внутрішнього діяння»¹⁴¹. Першим актом свободи, який вирізняє Фіхте є «народження в душі»¹⁴². Без цього, умовно, людина була природною сутністю, на яку впливає зовнішня сфера. Саме ця дія є актом самоусвідомлення людини, що переводить цю залежність розуміння у внутрішній світ особи.

З цього можна вивести те, що свобода людини є у внутрішньому світі особистості, а зовнішня сфера не здатна на неї впливати, хоча це б мало такий вигляд через певні обмеження людини, як позбавлення волі, однак свободу людини воно обмежити не здатне.

Ця проблема з'явилася внаслідок людської етично-моральної незрілості. Оскільки часте прагнення людини до задоволення свого «я», призводить до порушення здорових рамок свободи задля утворення утопічної рівності. Як консенсус гендер дає лише принцип «не роби того, чого не хочуть інші»¹⁴³. Однак, він вже заперечує свободу інших, не даючи їм права не підтримувати те,

¹³⁸ Див. Габрієла Кубі. *Гендер: виклики та загрози*, 80.

¹³⁹ Габрієла Кубі. *Гендер: виклики та загрози*, 80.

¹⁴⁰ П.П. Гайденко. *Прорив к трансцендентному*. Москва 1997, 211.

¹⁴¹ П.П. Гайденко. *Прорив к трансцендентному*, 211.

¹⁴² П.П. Гайденко. *Прорив к трансцендентному*, 211.

¹⁴³ Габрієла Кубі. *Нова ідеологія руйнує сім'ю* [PDF], 7.

що вони не бажають. І згадуючи виклад Фіхте про свободу, яка залежить від духовної, внутрішньої сфери індивіду, з'являється питання: якої свободи добиваються прихильники теорії гендеру? Яка ціль загального визнання їхньої точки зору, хоча навіть воно не здатне змінити свободу тих людей, які не згодні із гендерними думками.

Для підтримки легалізації гомосексуальних відносин не можна застосовувати принципи поваги та недискримінації кожної людини. Бо роблення відмінностей між особами або відмова у юридичному визнанні або надання певної соціальної допомоги не допускається лише тоді, коли вони суперечать справедливості. Не признання соціально-правового статусу шлюбу згідно формами життя, які не є і не можуть бути подружніми, не виступає проти справедливості, а навпаки, нею вимагаються¹⁴⁴

Антиномією до вседозволеності або релятивізму, Кубі пропонує шлях християнина, тобто пізнання добра. «В нездоланній протилежності до релятивізму є пізнання того, що змінний, відносний світ походить з незмінного, абсолютного джерела [...] Бога. Зі зв'язку з Богом впливають абсолютні критерії добра і зла, які людина може пізнати і яких прагне дотримуватися, якщо вона любить Бога»¹⁴⁵.

2.2.1 Виховання як інструментарій введення вседозволеності в дійсність

«Сім'я – це майбутнє»¹⁴⁶. Цими словами Габріели Кубі можна також сказати, що «діти – це майбутнє», адже це наштовхує на тему виховання, оскільки таким способом старше покоління прищеплює молодшому певні цінності, знання... Аналізуючи активне входження жінок в професійну діяльність, класифікувати це можливо лише як позитив, після довгої боротьби за це право. Однак через своє активне входження в професійну діяльність, деякі матері втратили функцію виховання задля їхнього досягнення успішності.

¹⁴⁴ Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами.*

¹⁴⁵ Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами.*

¹⁴⁶ Габріела Кубі. *На шляху до нової гендерної людини: як німецька держава виховує дітей* [PDF]. Львів 2013, 13.

Проблему *дитини-тягара* вирішують різними методами: абортивними методами (презерватив, внутрішньо маточні спіралі), абортами, гомосексуальністю¹⁴⁷. Одним з гуманніших шляхів подолання цієї *кризи* стали ясла.

І саме в них розпочинається нав'язування *рівності* та сексуальної свободи дітям. Так звана «ясельна пропаганда»¹⁴⁸ - один з механізмів досягнення гендерної рівності. Габріела Кубі досліджувала питання виховання молодого покоління в Німеччині. Тут проглядається стратегія *зверху вниз*, і як подає автор, міністерство сім'ї поставило чітку мету: «відмінність статей чоловіка і жінки та гетеросексуальність як норма повинні бути ліквідовані»¹⁴⁹. На це виділяється бюджет, тобто засоби для реалізації. У яслах Німецька держава, згідно з поданої статистики, становить 750 000, а при необхідному максимумі 220 000¹⁵⁰. Це виглядає, певною мірою, абсурдно.

Навчальна програма нового сексуального виховання є розрахована на весь освітній процес, який «починається з народження»¹⁵¹. За створенням і впровадженням цього в життя стоять структури як ЮНЕСКО, Європейський Союз, ООН, ВООЗ. І відразу ж авторка праць про розкриття проблеми в тій тематиці, подає гіпотезу появи можливих наслідків: «руйнування почуття сорому; поширення венеричних хвороб; зростання кількості ранніх вагітностей та абортів; душевні травми та нездатності до сталого зв'язку через заохочення до непорядкованого статевого життя»¹⁵².

Захищаючи материнство, Габріела говорить про її важливість: «Наше перше покликання як жінок - це материнство, друга професія»¹⁵³. Однією з причин - кращий розвиток дитини, коли мати опікується перші роки її життя. Різноманітні етапи співжиття матері і дитини, такі як годування грудьми,

¹⁴⁷ див. Габріела Кубі. *Гендер: виклики та загрози*, 85.

¹⁴⁸ Габріела Кубі. *Гендер: виклики та загрози*, 15.

¹⁴⁹ Габріела Кубі. *На шляху до нової гендерної людини: як німецька держава виховує дітей* [PDF], 17.

¹⁵⁰ Див. Габріела Кубі. *На шляху до нової гендерної людини: як німецька держава виховує дітей* [PDF], 15.

¹⁵¹ Gabriele Kuby. *Globalna rewolucja seksualna* [PDF], 286 (авторський переклад).

¹⁵² Габріела Кубі. *Гендер – нова ідеологія руйнує сім'ю*, 26.

¹⁵³ Габріела Кубі. *Гендер – нова ідеологія руйнує сім'ю*, 9.

пренатальний період¹⁵⁴, перші роки життя – виробляють біологічну (різні етапи виробляють відповідні гормони; у період годування груддю – окситоцин, гормон щастя) і психологічно-емоційну прихильність.

Однак, в умовах ясел, діти виховуватимуться не рідною мамою. Відповідно відбувається втрата їхнього унікального зв'язку. В цих виховних закладах присутній наступний план створення гендерного покоління – виховання без статевої приналежності, а також виховання у сексуальній всюдозволеності.

Є розроблені, враховуючи різноманітні вимоги сексуальної рівності, стандарти сексуальної освіти в Європі:

- Заохочення до мастурбації з молодшого дитячого віку;
- Повідомлення про гомосексуальність як про норму ще в дитячому садку;
- Повідомлення про рівноцінність сім'ї, з тата, мами і дітей, сім'ї, в якій мама сама виховує дитину, зведеної сім'ї та одностатевих сімей;
- Заохочення до сексуальних ігор у дитячому садку;
- Підготовка до “першого разу” в початковій школі;
- Навчання запобіжних технік, наприклад, презервативи;
- Інформація про сексуальні техніки: петинг, ерогенні зони, оральний та анальний секс;
- “Безпечний” аборт.¹⁵⁵

Відповідно до цього виникає запитання. Чи дійсно це веде нове покоління до здорового зросту, які згодом зможуть утворювати плідні сім'ї? Конгрегація науки віри Католицької Церкви у своїх «зауваженнях, що стосуються легалізації зв'язків між гомосексуальними особами» описує дослідження, що противиться можливості виховання дітей поза традиційною бінарною сім'єю. Це аргументують присутністю небезпек для розвитку дитини, адже вона, не залежно від статі, потребує присутності як матері, так і батька, що дозволить дитині цілісно зростати, розвиватись, споглядаючи досвід обох статевих конструктів. «Включення дітей у гомосексуальні союзи шляхом усиновлення означає фактично насильство над цими дітьми в тому сенсі, що їхня вразливість

¹⁵⁴ Пренатальний період - період який триває від запліднення до народження дитини. В Українському законодавстві він починається з 28 тижнів вагітності (259 днів, часу, якому відповідає маса плоду 1000 г), включає період пологів і 7 повних днів життя новонародженого, або 158 годин після народження. (Перинатальний період. Верховна Рада України. Термінологія законодавства // zakon.rada.gov.ua (11.11.2019)).

¹⁵⁵ Габрієла Кубі. Гендер – нова ідеологія руйнує сім'ю, 24.

використовується для інтеграції їх у середовище, яке не сприяє їх повному людському розвитку»¹⁵⁶.

Виховання у середовищі традиційної сім'ї, тобто з батьком і матір'ю, є сприятливим середовищем для росту молодого покоління. Та й такі дії щодо всиновлення дитини в гомосексуальні сім'ї було б «аморальною і суперечило б принципу, визнаному також Міжнародною конвенцією ООН про права дітей, згідно з якою найкраще значення, яке необхідно захистити, є в будь-якому випадку благом дитини, яка є слабшою та беззахиснішою»¹⁵⁷.

Допоміжною ланкою для здорового виховання можуть стати католицькі школи, які б сприяли здоровому розвитку стосунків між молоддю. Це здатне утворити середовище, «в якій особа виражає себе і зростає як людина в процесі діалогічних взаємин, конструктивно взаємодіючи з іншими, практикуючи терпимість, розуміючи іншу точку зору, створюючи довіру в атмосфері справжнього порозуміння»¹⁵⁸.

Вседозволяюча свобода, породжена людськими егоїстичними намірами, утворивши хибні бажання та прагнення примарної вседозволеності, не несе позитиву для людини. Егоцентричне бажання задовольнити свої хотіння наштовхує часто на хибні висновки та помилкові розуміння свободи, які майже *силоміць* насаджуються соціуму, починаючи з виховання нащадків в цих ідеях. Таким чином, це веде лише до «релятивізму, в якому все відносно і невизначено, без ладу і без цілей. Всі ці теорії, від поміркованих до найрадикальніших, вважають, що гендер є набагато важливішим, ніж стать. Це визначає, культурну та ідеологічну революцію з релятивістською перспективою»¹⁵⁹. Однак, помилковий рух ще ніколи не привів до доброї цілі. Тому такі тенденції імовірно

¹⁵⁶ Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами.*

¹⁵⁷ Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами.*

¹⁵⁸ Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні.*

¹⁵⁹ Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні.*

нестимуть небажані наслідки у формі порушення основних ланок суспільного існування – гетеросексуальної сім'ї, з її унікальними цілями, здорового виховання нових поколінь.

Бажання визначення своєї статевої, яка є даром Божим при створенні, не здатна бути нормативним предметом людського бажання, який можна змінити в будь-який момент, адже це перевершує компетентність людини, призводячи до порушення її цілісності, що відображається на її психологічному і фізіологічному здоров'ї. Релятивістське бажання завжди мати рацію, по суті противиться базовій зрілості людини, яка не хоче визнати свою неправоту. Воно намагається насадити свої думки іншим, подібно тоталітаристському режиму, як деколи називає *гендер* Габрієла Кубі, через виховання, впровадження нових законів та знесенням базових інститутів людського виживання.

Саме знання таких тонкощів дасть душпастирю змогу відрізнити правдиве розуміння Християнського вчення від гендерних і , при потребі, допоможе дати гідну, аргументовану відповідь на ці питання. Однак, варто не зациклюватися на проблемах, оскільки це ніколи не було шляхом діалогу.

3 Розділ. Душпастирство осіб прихильних до гендерних теорій

Усі люди є створенні з Божої любові, на Його Образ і Подобу. Людина є неповторним, «єдиним творінням на землі, яке Бог обрав для Себе ж Самого»¹⁶⁰. Вона призначена для вічного щастя, безнастанної радості в Господі, проте з гріхом в людину увійшло зло, що часто спрямовує її свободу до помилок. Однак, людям даний розум, покликаний пізнавати Творця, Його творіння, також розпізнавати «голос Бога, який спонукає її чинити добро й уникати зла. Кожен зобов'язаний дотримуватися цього закону, що лунає у нашому сумлінні й сповнюється у любові до Бога та ближнього. Моральне життя засвідчує гідність особи»¹⁶¹.

З цієї людської, Богом даної, гідності впливає належна їй пошана. Гендер об'єднує в собі осіб із різними сексуальними нахилами, які є для людей серйозним випробуванням. І «таких людей – закликає Католицька Церква, - сприймати з повагою, співчуттям і тактовністю»¹⁶², при цьому розділяти саму людину та її вчинки, що при належній повазі до особи, не є необхідністю надавати таке ж ставлення її вчинкам. Оскільки, вчинки потрібно чітко визначати як морально добрі чи морально злі, та відносно цього реагувати на них.

3.1 Документи Католицької Церкви до душпастиря

Спільнота християн – Церква, що заснована самим Сином Божим, який дав владу своїм апостолам нести Добру Новину у світ і передати своїм наступникам, через рукоположення. І це передання триває аж до сьогодні. Таким чином, з цієї влади виходить Церковна компетенція досліджувати різні явища, що виникають в

¹⁶⁰ Синод єпископів УГКЦ. *Катехизм Католицької Церкви*, 1703.

¹⁶¹ Синод єпископів УГКЦ. *Катехизм Католицької Церкви*, 1706.

¹⁶² Синод Української Греко-Католицької Церкви, *Катехизм католицької Церкви*, 538.

історії, та робити висновки. Це Католицька Церква, згідно зі Святим Письмом та Святим Переданням, трактує різні *знаки часу* у своїх постановах.

3.1.1 Конгрегації Католицької Церкви

Католицька Конгрегація Віровчення – одна з базових структур Римської Курії. Вона покликана пильно спостерігати за правильністю вчення віри і шукати відповіді на питання віри і моралі, що постають із плином історії. Стосовно питання гендеру, ця конгрегація випрацювала документ – «зауваження, що стосуються проєктів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами», де на початку документа чітко відсилається до Катехизму Католицької Церкви, закликаючи із належною «повагою, співчуттям і делікатністю» ставитися до людей із гомосексуальними схильностями¹⁶³. Перші абзаци праці можна описати як компендіум ККЦ стосовно заданого питання. «Потрібно уникати по відношенню до них яких-небудь ознак неслухної дискримінації. Такі особи є покликані, аналогічно як інші християни, до життя в чистоті. Але гомосексуальна схильність об'єктивно невідповідна і гомосексуальні чини є гріхами, що залишаються в глибокій суперечливості з чистотою»¹⁶⁴.

В цьому уривку душпастирєві варто звернути увагу на два нюанси. Перший, що люди із такими схильностями покликані до чистоти на рівні з усіма християнами, що має служити аргументом в питанні вільного статевого співжиття. Відповідно з того впливає другий нюанс, а саме, що Церква чітко визначила таку поведінку як протиприродною і, як результат, гріховною. Тому необхідно чітко доносити, що такі дії є злом. Проте слід робити це з любові до особи, не осуджуючи її, та без можливої дискримінації.

¹⁶³ Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проєктів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами.*

¹⁶⁴ Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проєктів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами.*

Продовжуючи думку поваги до осіб з гомосексуальними нахилами, Конгрегація Науки Віри відрізняє поняття *поваги* та *схвалення*. Тобто в діалозі із ЛГБТ має бути присутня належна людяність, однак, ця «повага для гомосексуальних осіб не може в жодному разі вести до схвалення гомосексуальної постави або до узаконення гомосексуальних зв'язків»¹⁶⁵. Оскільки останнє є гріхом, яке противиться інституту шлюбу та сім'ї, подекуди вимагаючи скасування цього, а це є супротивне соціальній доктрині церкви, ідучи проти закону спільного блага. Тобто сім'я є благом для людського суспільства, а такі (гомосексуальні) зв'язки ідуть проти цього блага.

Цей аргумент також поширюється на неможливість юридичного узаконення гендерних стосунків, оскільки це б стало «не тільки схваленням постави, внутрішньо невпорядкованої та в наслідку зроблення її моделлю для актуального суспільства, але також загублення основних цінностей, що належать до спільного спадку людства. Церква не може не захищати цих цінностей з огляду на благо людей і цілого суспільства»¹⁶⁶.

Передбачаючи можливість узаконення Конгрегація подає вірним певний вказівник для дій. Найперше, це виразне і чітке протиставлення явищу, оскільки це гріх, а щирий християнин не може бути стосовно нього мовчазним. «Слід утриматися від якого-небудь формального співробітництва в сприянні та запровадженні в життя прав, так виразно несправедливих, а також, якщо це можливе, від дії на виконавчому рівні. У цій матерії кожен може звернутися до права відмови покори зі спонук (приводу) сумління»¹⁶⁷. Кожен вірянин має продемонструвати свою незгоду із такою дійсністю, що також є актом свободи волі і його запереченням, посилаючись на дискримінацію зі сторони представників гендеру, буде несправедливим, посилаючись на цей самий аргумент про свободу.

¹⁶⁵ Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами.*

¹⁶⁶ Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами.*

¹⁶⁷ Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами.*

Ще одним документом, який є корисним для духовного проводу щодо осіб приналежних до гендерних теорій, є «Чоловіком і жінкою створив їх», опрацьований Конгрегацією Католицької освіти. В більшості висловлювань стосовно гендеру та ЛГБТ рухів документ є згідний з іншими. Новаторським є висвітлення точки дотику цих рухів із Церквою, що потенційно здатне для утворення діалогу із душпастирем.

Однією з точок дотику є спільне змагання проти дискримінації та булінгу. Гендерні рухи пропонують «педагогічну діяльність, яка передусім визнавала б відсталості і вади»¹⁶⁸. В історії знаходимо чимало доказів цієї поведінки супроти людей з певними особливостями в розвитку. Таким чином, це призвело до *знуцання* з їхньої гідності, що, своєю чергою, «сповільнили необхідну і прогресивну інкультурацію справжнього змісту свідчення Христа, який проголошував рівну гідність чоловіка та жінки»¹⁶⁹. Таке прагнення визнання поваги до людини, нашою є на другу спільну точку – виховання. Тільки правильне виховання може прищепити цю повагу до інших, не залежно від того, який він є; прищепити зріле сприйняття іншого індивіда.

Важливим моментом, який важко побачити через подання, - розуміння цінності жінки. На що велику частину своєї уваги виділяє ідеологія гендеру.

У жінки, наприклад, «розуміння іншого» сприяє більш реалістичному і зрілому відчитуванню можливих ситуацій, розвиваючи «почуття і повагу до конкретності, що протистоїть абстракціям, які часто виявляються летальними для особи і суспільства». Йдеться про внесок, який збагачує людські взаємовідносини та духовні цінності, «починаючи зі щоденних стосунків між людьми»¹⁷⁰.

Жіночність є великим даром зі своїми унікальними можливостями, які є неоціненні в житті соціуму. Ці характеристики важливі у певних сферах діяльності через які ми в боргу перед жінкою. Зокрема у секторі виховної

¹⁶⁸ Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні.*

¹⁶⁹ Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні.*

¹⁷⁰ Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні.*

діяльності, яка не обмежується родиною: дитячі садки, школи, університети, соціальні служби, парохії, об'єднання та рухи»¹⁷¹.

Ці моменти показують присутність позитивного впливу на розвиток людства, хоча гендерні теорії підіймають багато спірних питань і багато з них суперечать рамкам істинності, природності, намагаючись ідеологічно їх затерти, задля досягнення мети. Проте в цьому можна побачити певні добрі тенденції. І фокусуючись на них є можливим будування діалогу.

Завершується документ «чоловіком і жінкою створив їх» розділом, який присвячений підготовці добрих вихованців. Думки стосовно цього розділу легко можуть аплікуватися на душпастирів, їхнє формування для праці у сфері гендеру. Першим і, мабуть, базовим є зрілість та досвідченість у духовному житті, в «служінні, яке відповідає християнським принципам, що становить ідентичність виховного проєкту»¹⁷². Зрілий духівник, який провадить правдиве життя в Бозі, є носієм християнських засад, є правдивим свідком Ісуса Христа. Таким чином, це є найефективнішим методом, як донести певну, конкретну інформацію – свідчити її своїм прикладом.

Другий аспект підготовки є навчання до специфічного душпастирства. Навчання та підготовка вихователя – душпастиря «щодо змісту різних аспектів гендерного питання і були ознайомлені з відповідним чинним законодавством та пропозиціями, які розглядаються в їхній країні на цю тему. Це має бути здійснено за допомогою кваліфікованих осіб у врівноважений спосіб та в дусі виховання до діалогу»¹⁷³. Воно необхідне, оскільки духівник повинен розуміти контекст питання із яким він буде працювати. Окрім цього, документ вимагає, щоб була «відповідна і серйозна психо-педагогічна підготовка, яка дозволить їм розуміти особливі ситуації, що потребують особливої дбайливості»¹⁷⁴. Це здатне уберегти

¹⁷¹ Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні.*

¹⁷² Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні.*

¹⁷³ Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні.*

¹⁷⁴ Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні.*

його дії чи його слова від помилок, що легко можуть зруйнувати довіру, а навіть спілкування з особою, яка приналежна до такої спільноти чи руху.

Ці думки підтверджує енцикліка «*Pastores dabo vobis*», коли говорить про формацію священника. Фундаментом є загальнолюдська зрілість та активне духовне життя. «Без духовної формації пастирська формація залишилася б без фундаменту»¹⁷⁵. Людяність, це якість зрілої, вільної особи, яка володіє власним буттям, розуміючи сенс свого існування¹⁷⁶. Священник покликаний бути носієм Христа, тому такі риси є дуже важливі для підготовки душпастиря, не залежно від сфери в якій він працює.

«Декларація про деякі питання статевої етики», що опрацьована Священною Конгрегацією у Справах Доктрини Віри, уводить класифікацію гомосексуальних зв'язків. Критерієм цього поділу являється причини появи в особи такої «схильності»¹⁷⁷. Перше це поява через «неправильне виховання, брак нормального статевого розвитку, звички, поганого прикладу, чи інших подібних причин, і є минушими, і, принаймні, не є невиліковними»¹⁷⁸. Це можна окреслити як соціально накинута чинники для даного вибору. Другий елемент класифікації породжений біологічними чинниками. «Є такими через певний тип вродженого інстинкту, або через патологічну конституцію, яка вважається невиліковною»¹⁷⁹. З даних причин як підсумок, вони виводять доказ природності їхньої схильності до не гетеросексуальних стосунків. Цей доказ ніби уможлиблює їхні нетрадиційні стосунки.

Щодо останніх, декларація закликає душпастирів ставитися з належною любов'ю. «З розумінням, підтримувати їх в надії на подолання особистих труднощів і в їхній нездатності належно вписатися в суспільство. Ступінь

¹⁷⁵ Post-synodal apostolic exhortation. *Pastores dabo vobis* [PDF]. Rome 1992, 55 (авторський переклад).

¹⁷⁶ Див. Post-synodal apostolic exhortation. *Pastores dabo vobis* [PDF], 55 (авторський переклад).

¹⁷⁷ Священна Конгрегація у Справах Доктрини Віри. Декларація про деякі питання статевої етики *Persona Humana* // rodynaugcc.if.ua (04.10.2021).

¹⁷⁸ Священна Конгрегація у Справах Доктрини Віри. Декларація про деякі питання статевої етики *Persona Humana*.

¹⁷⁹ Священна Конгрегація у Справах Доктрини Віри. Декларація про деякі питання статевої етики *Persona Humana*..

їхньої вини буде оцінюватися ошадливо»¹⁸⁰. Цим душпастир не має своїми діями толерувати таку поведінку, уникаючи критики, оскільки її не можна класифікувати як морально доброю. «У Святому Письмі вони є засуджені, як серйозна розбещеність і навіть представлені – як сумний наслідок відкинення Бога»¹⁸¹. Така гендерна теорія суперечить постулатам подружжя, тобто істотним ознакам сім'ї. Це ніяк не робить осіб, які приймають такі теорії, відповідальною за неї. Та це не здатне ніяким чином виправдовувати їхні вчинки, які однозначно класифікуються у декларації як внутрішню непорядкованість.

Про цю декларацію висловився папа Бенедикт XVI (Йозеф Ратцінгер) у листі «До Католицьких Єпископів Католицької Церкви про душпастирство гомосексуальних осіб», обіймаючи ще сан кардинала. Одна з думок висловлених у цьому листі є поясненням душпастирям про неможливості визнання моральності вчинків гомосексуального спрямування, оскільки ця думка, висвітлена у «Декларації про деякі питання статевої етики», викликала неабияке невдоволення. Папа Бенедикт XVI висловився так:

У дискусії, що виникла після оголошення Декларації, були запропоновані інтерпретації, надмірно прихильні самій гомосексуальній схильності, до цього ступеня, що деякі посунулися до того, щоб сформулювати її як байдужу або, більш того, як добру. Слід натомість уточнити, що особлива схильність гомосексуальної особи, хоч сама в собі не є гріхом, являє, однак, слабшу або сильнішу схильність до поганої поведінки з моральної точки зору. З цього приводу сама схильність мусить вважатися об'єктивно непорядкованою¹⁸².

Особи з позицією більш схильною до прийняття гомосексуальних відносин потребують особливої підтримки з боку душпастиря та мають бути пріоритетною ціллю для них – зазначає Папа. «Щоб не дійшли до переконання,

¹⁸⁰ Священна Конгрегація у Справах Доктрини Віри. Декларація про деякі питання статевої етики *Persona Humana*.

¹⁸¹ Священна Конгрегація у Справах Доктрини Віри. Декларація про деякі питання статевої етики *Persona Humana*.

¹⁸² Йозеф Кард. Ратцінгер. *Лист до єпископів Католицької Церкви про душпастирство гомосексуальних осіб*.

що здійснення цієї схильності в гомосексуальних відносинах є можливим вибором до прийняття з моральної точки зору»¹⁸³.

Випереджаючи питання, які б противилися цьому твердженню про неможливість прийняття даних стосунків як морально добрими, папа Бенедикт XVI пояснює джерела католицького морального вчення, тобто роз'яснює алгоритм встановлення чогось як морально прийнятним чи не прийнятним.

«Становище католицької моральності опирається на людському розумі, освітленому вірою та керованим свідомим наміром виконання волі Бога, нашого Отця»¹⁸⁴. Фундаментом однозначно буде Святе Письмо – Слово Боже. Разом із цим Католицька Церква користується досягненнями людської думки, «знаходить вона також підтвердження в певних результатах наук про людину, які мають свій власний предмет і метод та тішаться слухною автономією»¹⁸⁵. Отже, Церква робить висновок про моральність чи не моральність якоїсь речі, лише в результаті ґрунтовного і різностороннього дослідження, що покликане чітко розпізнати шкідливу чи корисну для людського буття сутність.

Цим християни, особливо душпастирі, повинні користати в житті чи служінні. Кардинал Герхард Людвіг Мюллер в своєму інтерв'ю зазначив наступне: «Ідея про те, що доктрину можна відділити від душпастирської практики, поширилась у певних колах. Це не є і ніколи не було католицькою вірою»¹⁸⁶. Тобто душпастир зобов'язаний знати та діяти згідно з доктриною, будучи частиною Церкви, підтримувати та діяти згідно з її навчання. При цьому кардинал згадує про питому рису доктрини – здатність до розвитку. Робить він це у контексті коментування фрази «зміни у вченні Церкви»¹⁸⁷. Цим Церква не заперечує її попереднього навчання, чи відкидає його. Таке розуміння кардинал оцінює як помилкове. «Я волів би краще говорити про розвиток вчення Церкви.

¹⁸³ Йозеф Кард. Ратцінгер. *Лист до єпископів Католицької Церкви про душпастирство гомосексуальних осіб.*

¹⁸⁴ Йозеф Кард. Ратцінгер. *Лист до єпископів Католицької Церкви про душпастирство гомосексуальних осіб.*

¹⁸⁵ Йозеф Кард. Ратцінгер. *Лист до єпископів Католицької Церкви про душпастирство гомосексуальних осіб.*

¹⁸⁶ Герхард Людвіг Мюллер. *Душпастирство не можна відділяти від доктрини* // catholicnews.org.ua (06.03.2014).

¹⁸⁷ Герхард Людвіг Мюллер. *Душпастирство не можна відділяти від доктрини.*

Церква не видумала сама того, що навчає. Вчення Церкви закорінене в особі Христа, у таїнстві самооб'явлення Бога»¹⁸⁸.

3.1.2 Новаторський підхід папи Франциска

Папа Франциск «є одним із впливових моментів в історії ширшого визнання ЛГБТ-людей у суспільстві»¹⁸⁹. Ця фраза показує новаторський підхід папи з *частково протилежним* напрямком, у порівнянні з позицією попереднього папи Бенедиктом XVI.

В Апостольській Адгортації «*Amoris Letitsa*» папа Франциск, керуючись прикладом Ісуса Христа, «який у безмежній любові віддає себе кожній людині без винятку»¹⁹⁰, закликає вірних виявляти належну повагу усім людям, незалежно від їхньої сексуальної орієнтації. «Кожну особу, незважаючи на сексуальну орієнтацію, треба сприймати з повагою до її гідності й тактовністю, й тому слід уникати будь-яких ознак несправедливої дискримінації й, особливо, будь-яких форм агресії й насильства»¹⁹¹. Тут чітко проглядається педагогіка Катехизму Католицької Церкви, який аналогічно говорить про «повагу, тактовність і співчуття»¹⁹².

Та Папа Франциск тим не відкидає вчення Церкви чи дає можливість легалізації гомосексуальних зв'язків. В цьому ж документі Папа виразно затверджує неможливість зрівняння даного інституту з інститутом сім'ї, натякаючи на несправедливі вимагання. «Недопустимо, що локальні Церкви зазнають утисків у цій справі й що міжнародні організації за фінансову допомогу бідним країнам вимагають прийняти закони про легалізацію гомосексуальних подружжів»¹⁹³. З аналогічним характером Папа Франциск ставиться до гендерної

¹⁸⁸ Герхард Людвіг Мюллен. *Душпастирство не можна відділяти від доктрини*.

¹⁸⁹ Elizabeth Lefebvre. *The LGBT conversation is a sign of new life in the church* // usatholic.org (03.04.2018) (авторський переклад).

¹⁹⁰ Папа Франциск. Апостольська адгортація *Радість любові* [PDF]. Рим 2016, 95.

¹⁹¹ Папа Франциск. Апостольська адгортація *Радість любові* [PDF], 95.

¹⁹² Синод єпископів УГКЦ. *Катехизм Католицької Церкви*, 2358.

¹⁹³ Папа Франциск. Апостольська адгортація *Радість любові* [PDF], 96.

ідеології : «Одна справа – розуміти людську слабкість і складність життя, інша – приймати ідеології, які намагаються розділити неподільні аспекти дійсності. Не впадаймо в гріх стати Творцем»¹⁹⁴. Також вважаючи гендерну ідеологію неприйнятною.

Папа Франциск вказує на відкритість, на потребу діалогу Церкви з ЛГБТ спільнотою і чітко розрізняє людину та її вчинки словами «хто я такий, щоб судити?»¹⁹⁵. Людину необхідно шанувати та приймати з любов'ю, як заповідав Христос, ставитися до неї з належним пошануванням, як до Божого Образу і Подоби. «Співчуття Папи Франциска імітує душпастирський тон, який наповнював усе його папство, створюючи середовище, більш відкрите для розмови. Він закликав християн вибачитися перед геями за злочини, скоєні протягом усієї історії»¹⁹⁶.

3.2 “Building bridge” – душпастирський досвід консенсусу між християнством та гендером

Джеймс Дж. Мартін, священник Католицької Церкви, член Товариства Ісуса, який один з перших, кому питання служіння ЛГБТ спільноті стало важливим та близьким до серця. Отець Джеймс відчув це покликання, провадити цих людей до Бога, побачивши їхню гідність, однакову для усіх людей.

У вступі до книги автор подає один ключ, який є важливим для розуміння його праці. Цей ключ є фокусом головної думки на спільності; на ознаках спрямованих на єднання, а не на розколи. «Я не моральний теолог. – Каже автор, – щобільше, не все має стосуватися сексу. Ця книга перш за все про діалог і молитву»¹⁹⁷. Джеймс Мартін визначив ціллю книги не вирішення проблематики моральності чи інших дискусійних питань, а саме точки

¹⁹⁴ Папа Франциск. Апостольська адгортація *Радість любові* [PDF], 24.

¹⁹⁵ Elizabeth Lefebvre. *The LGBT conversation is a sing of new life in the church* (авторський переклад).

¹⁹⁶ Elizabeth Lefebvre. *The LGBT conversation is a sing of new life in the church* (авторський переклад).

¹⁹⁷ James Martin. *Building a Bridge* [PDF]. New York 2018, 11 (авторський переклад).

спільного дотику, на яких можна побудувати безпечний стосунок. «Ця книга – не аргумент, не полеміка, не дискусія, а запрошення до розмови та молитви, а потім до служіння, корінням якого є Ісус Христос»¹⁹⁸.

Тригером написання книги послужила подія, а саме її наслідки. У 2016 році, в нічному клубі в Орландо було застрелено 49 людей, членів ЛГБТ-спільноти. Дуже болучим в цій події для отця Джеймса стало те, що надзвичайно мало представників Католицької Церкви висловили своє співчуття. Це стало моментом усвідомлення Джеймсом «великої прірви»¹⁹⁹ між ЛГБТ та Церквою. Заради подолання цієї прірви, отець розпочав *будувати* «двосторонній міст»²⁰⁰, підвалиною якого поставив слова з ККЦ – «Таких людей (із гомосексуальними нахилами) треба сприймати з повагою, співчуттям і тактовністю»²⁰¹.

3.2.1 Ставлення Католицької Церкви до ЛГБТ спільнот

Найперше повагу, про яку говорить ККЦ Джеймс Мартін, як визнання існування ЛГБТ-спільноти, і звертається з цим проханням до Церкви, щоб вони дали відчиту спільнотам їхню цінністю. Ставлячи за приклад Христа, який прийшов до усіх людей, який усіх визнавав, також особливо це є необхідно для ЛГБТ католиків, щоб не залишити їх на маргінесі, а огорнути їх душпастирською опікою, дати їм відчувати себе частиною християнської спільноти. При цьому такі закиди, як Церква «мовчазною згодою погоджується з усім що ЛГБТ спільнота робить чи каже»²⁰². Цей закид автор чітко відкидає, доводячи, що метою є лише відчуття спільних вузів християн, які вони отримали у Таїнстві Хрещення.

¹⁹⁸ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 15 (авторський переклад).

¹⁹⁹ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 16 (авторський переклад).

²⁰⁰ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 24 (авторський переклад).

²⁰¹ Синод єпископів УГКЦ. *Катехизм Католицької Церкви*, 2358.

²⁰² James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 26 (авторський переклад).

Повага також має виходити із називання осіб приналежних до ЛГБТ , так як вони цього самі бажають. «Шанобливо називати людей іменем, яке вони обирають»²⁰³. Використання застарілих, невідповідних слів лише зранить почуття іншої людини, а це не є шлях створення мирного діалогу.

Джеймс Мартін описує ще одну важливу причину поваги католиків ЛГБТ, і це унікальні подарунки, як особисті, так і спільнотні, які вони здатні принести. Пояснюючи цей момент, автор вдається до прикладу апостола Павла , в якому він говорив про спільноту, послуговуючись аналогією тіла, тобто тіло має багато членів, усі вони є різні, з різними функціями, та вони усі важливі і є одним тілом. Таким чином, католики ЛГБТ, їхні унікальні покликання-подарунки є важливими для спільноти, тим вони являються частиною Тіла Христового. Цю думку Джеймс підкреслив багатьма прикладами зі свого душпастирського досвіду, в якому особи приналежні до ЛГБТ допомагали, служили ближнім у спільноті.

Разом із хрещенням та включенням в спільноту, католики ЛГБТ, за словами автора книги, мають загальне покликання до святості.

ЛГБТ – люди покликані бути святими, як і всі ми. Тому нам також слід враховувати той факт, що деякі святі були ймовірно, геї, лесбійки чи бісексуали. Так, я знаю, що ці терміни не використовувалися донедавна, а сучасна концепція гомосексуалізму відносно пізня культурної конструкції, але якщо певний невеликий відсоток людей є геями, лесбійками або бісексуалами, то цілком зрозуміло, що певний невеликий відсоток тисяч святих також були - тому що вони, звичайно, люди²⁰⁴.

При цьому ці святі безумовно дотримувалися своїх обітниць безшлюбності та чистоти. Та про правдивість таких теорій Джеймс каже наступне: «знову ж таки, важко це точно знати»²⁰⁵. Тобто це лише припущення з його сторони.

Другою рисою, яку подає Катехизм Католицької Церкви, є *співчуття*. Для кращого розуміння використовуються слова *переживати, відчувати чи страждати*. Як Католицька Церква може переживати чи відчувати життя із

²⁰³ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 28 (авторський переклад).

²⁰⁴ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 32 (авторський переклад).

²⁰⁵ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 33 (авторський переклад).

ЛГБТ? «Перша і найважливіша умова – це слухати»²⁰⁶. Слухання радше виступає первиною умовою в співчутті. Дозволити зрозуміти стан брата чи сестри ЛГБТ. Зрозумівши, можемо тоді співпереживати щось або ж навіть *співстраждати*. «Коли ми уважно слухаємо ми почуємо заклик про допомогу та молитву, особливо в часи переслідування. Коли наших братів і сестер ЛГБТ переслідують (випадки насильства і навіть вбивства), церковні провідники закликають стати з ними»²⁰⁷. Цей заклик отець будує на заклику Катехизму «уникати будь-яких ознак несправедливої дискримінації»²⁰⁸.

Чутливість, як третя складова побудови діалогу. Автором розшифровується вислів Маріам Велстер: «розуміння або усвідомлення почуттів інших людей»²⁰⁹. Таке розуміння передбачає перш за все усвідомлення почуттів людей і це не можливо зробити *штучно*, студіюючи праці... Воно потребує живого досвіду, наочно доторкнутися до цієї дійсності. Саме відсутність цього особистого пізнання спільнот ЛГБТ, наводить багатьох католицьких діячів на хибні висновки із дискримінуючим характером. Вирішенням цього є – знайомство і дружба.

Найяскравішим прикладом, який, як правило, демонструє автор – є Ісус Христос. «Коли Ісус зустрічав людей на полях він бачив не категорії, а окремих осіб. Всередині церкви багато з них опиняються на маргіналі. Вони розглядаються як *інші*. Але для Ісуса не існувало *іншого*. Ісус бачив поза категоріями; він зустрів людей, де вони були, і супроводжували їх»²¹⁰. Думку тотожного характеру висловив Папа Франциск: «Люди повинні супроводжуватися так, як їх супроводжував Ісус»²¹¹, - сказав він. «Коли людина, яка має таку ситуацію, приходять до Ісуса, Ісус точно не скаже: Іди

²⁰⁶ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 37 (авторський переклад).

²⁰⁷ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 40 (авторський переклад).

²⁰⁸ Синод єпископів УГКЦ. *Катехизм Католицької Церкви*, 2358.

²⁰⁹ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 44 (авторський переклад).

²¹⁰ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 46 (авторський переклад).

²¹¹ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 48 (авторський переклад).

геть, тому що ти гомосексуаліст. Чутливість заснована на зустрічі, супроводі та дружбі»²¹².

3.2.2 Ставлення ЛГБТ спільнот до Католицької Церкви

Другий розділ змінює напрямок мосту, тепер він направлений на діалог від ЛГБТ до Католицької Церкви. Структура є аналогічною: повага, співчуття і чутливість. Повага будується на інституційній владі, яку переймає ієрархія, через учительне спадкоємство від Христа. «Святий Дух надихає і керує Церквою. Безумовно, це відбувається через Люд Божий, який, як навчав Другий Ватиканський Собор, пройнятий Духом, але це також відбувається через пап, єпископів та духовенство в силу їх рукоположення та їхньої посади»²¹³. З цього спадкоємства виводиться зобов'язання прислухатись до цієї структури із належною повагою.

З цієї позиції Мартін пропонує ЛГБТ католикам прислухатись до Церковної структури, навіть стосовно їх самих, що часто викликає обурення та непорозуміння. Він закликає до цього, оскільки Католицька ієрархія свої постанови будує на Переданні та Святому Письмі. Якщо навіть відкинувши це, «ієрархія заслуговує просто на людську повагу»²¹⁴.

Католицька Церква, з боку ЛГБТ, має також право на співчуття, бо вона аналогічно переживала і переживає гоніння, неприязні, що потребує розуміння, співстраждання і чутливість, бо це не «тільки проста людська ввічливість, це християнське милосердя»²¹⁵.

Завершальним абзацом є заклик довіритися цьому мосту. Повірити у те, що повага, співчуття, чутливість однієї сторони до іншої, будучи взаємною,

²¹² James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 48 (авторський переклад).

²¹³ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 52 (авторський переклад).

²¹⁴ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 52 (авторський переклад).

²¹⁵ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 63 (авторський переклад).

приведе до того, що бажає Бог, а «Бог бажає примирення. Це вірити, що Бог бажає єдності. Ми всі разом на мосту, адже цей міст – Церква»²¹⁶.

Підсумовуючи цей розділ, що покликаний роз'яснити ключові моменти праці душпастиря, що заохочують стати головними направляючими в праці, згідно із вченням Католицької Церкви, і виходячи із фундаменту виховання душпастиря, як зрілої та духовної особи, він має провадити з особами, які є приналежні до теорій гендеру чи мають певні схильності до цього, з належною повагою та любов'ю. Цим найперше, наслідуючи Вчителя Христа, адже кожна особа є образом Божим, що посідає велику гідність і вимагає належної поваги. Однак вчинки людей варто чітко відрізняти від самих осіб. Оскільки, ми є здатними до помилок чи інших прийнятних чи не прийнятних дій, і це також можуть бути гендерні думки та гомосексуальні зв'язки. Отже, таких осіб потрібно приймати, допомагати в бідах, одночасно стоячи на захисті добра, чітко підтримуючи вчення Церкви, яке визначає гендерні теорії, та співжиття в різноманітних формах, що описує термін ЛГБТ, як неприйнятне та протиприродне, водночас закликаючи їх до життя в чистоті. Таким чином, провадити їх у житті з Богом, дотримуючись вчення Церкви.

²¹⁶ James Martin. *Building a Bridge* [PDF], 68 (авторський переклад).

Висновок

Основна ціль цієї магістерської роботи – дослідження вчення Католицької Церкви, яке розкриває нюанси душпастирської праці з особами приналежними до гендерної теорії. Проаналізувати певні принципи, на які душпастир повинен покладатися у цій специфічній праці, аби успішно виконувати свою місію, покладену на нього Ісусом Христом: «Ідіть і проповідуйте, кажучи, що Царство Небесне – близько» (Мт. 10:6).

Для досягнення мети, робота була структурована згідно з хронологічною мірою, розкриваючи проблематику дослідження від контексту зародження гендерної теорії; від появи рухів суфражизму та фемінізму, до появи гендерної теорії. Головна частина, полягає, безпосередньо, у вченні інституційної Церкви. Інформація подавалась дидактично-індуктивним методом, оскільки в ході розкриття гендерної ідеології, праця, послуговуючись додатковими відомостями, розкриває певні деталі, які стосувалися наукових відкриттів та питань моральності певних речей.

Перший розділ «Хронологія появи явища гендеризму» цілком розкриває своє завдання щодо історичного контексту виникнення гендеру. Для цього він охопив великий часовий проміжок, починаючи Французькою революцією і аж до актуального часу. Присутні також вкраплення, які часом були набагато раніше, як думки античних філософів, чи аргументація Сімони де Бовуар, яка у своїх роздумах посилювалася на людську поведінку практично в доісторичні часи. Від контексту розділ плавно переходить до етапів розвитку фемінізму, і до першого випадку вживання терміну *гендер*. Останній підпункт розділу є підсумком розділу і плавним переходом до наступного, підсумовуючи основні ідеї гендеру.

Другий розділ був покликаний роз'яснити основні виклики, які ставить дана теорія перед душпастирем. Оскільки специфіка праці вимагає інтегральних знань з широкої сфери. Цей розділ був покликаний виокремити найсуперечливіші моменти дотику християнина з цим явищем та намагається

дати відповідь на це, згідно з офіційною доктриною Святої Католицької віри. Часові рамки розділу є досить вузькими. У порівнянні з першим розділом, практично не відрізняються. Та й другий розділ не покликаний акцентуватись на цьому. Більшість питань, що були розглянуті, спрямованні до морального богослов'я. Оскільки другорядна проблематика праці несе саме такий характер. Основні питання, які є висвітлені в основному стосуються категорій сім'ї, шлюбу та людської статевої, та те, що з цього походить, а саме виховання, аборти...

Третій розділ висвітлює основне завдання роботи. До цього підводять інші два розділи, поступово звужуючи погляд, фокусуючись на душпастирському аспекті. Перший підрозділ є витягом зі вчення Церкви того, що стосується душпастиря і його праці із людьми приналежними до гендерної спільноти. Головні думки, які виділяються тут є наступними: гендерні норми поведінки є неприпустимі та не можуть бути визнаними душпастирем. Оскільки це суперечить природному та Божому закону. Наступна – пошанування гідності людини. Коли особа і вибирає бути прихильником цього, її гідність має бути належно пошанована. Тобто має бути чітке розділення індивіда і його вчинку. Ключем до цього є наслідування душпастирем Ісуса Христа.

Другий підрозділ є описом досвіду практичного застосування першого. Отець-єзуїт Джеймс Мартін у своїй монографічній праці «Building bridge» описує досвід праці з людьми, які є членами спільнот ЛГБТ. Він представляє розчарування та виклики, які постали перед ним. Фундаментальною думкою його праці є пошук шляху для взаємного діалогу. Діалогу розуміння та любові. Саме так отець реалізує покликання душпастиря щодо того, як провадити людину до її Творця.

Однак, виходячи з результатів дослідження, завданням душпастирської праці з представниками гендеру є досить туманним, оскільки не подається чітких інструментаріїв. Проте викладені базові принципи, які цілком здатні відкрити шлях до початку праці. При цьому відкривається ширший горизонт для подальших досліджень на задану тематику.

Тема є новою, яка активно досліджується і швидко поширюється в сучасному світі. Не виключено поява нових викликів для християн. Імовірно з цим появляться більше людей, душпастирів, які розпочнуть працю у цьому керунку. Це відкриває можливості збору та аналізу їхнього досвіду. При цьому навчати парафіян про це, бо гендерний рух все більше буде торкатись їх в буденному житті, аби доносити правду та навчати шанувати людську гідність.

Практично дослідження може послужити як певний довідник-компендіум для ознайомлення із явищем гендеру, відповіддю Церкви на цей рух, а також відкрити для деякі моральні проблематики, що є в комплексі цього питання. Крім того, робота може послужити для душпастирів і стати корисною також усім вірним для ознайомлення із гендерною ідеологією.

Список літератури

Основна література:

1. Gabriele Kuby. *Globalna rewolucja seksualna* [PDF]. Krakow 2013.
2. James Martin. *Building a Bridge*[PDF]. New York 2018.
3. Judith Butler. *Undoing Gender* [PDF]. New York and London 2004.
4. Judith Lorber. *Gender inequality, feminist theories and politics* [PDF]. New York 2010.
5. Габрієла Кубі. *Гендер: виклики і загрози*. Тернопіль 2017.
6. Габрієла Кубі. *Гендерна революція: релятивізм в дії* [PDF], Львів 2012.
7. Габрієла Кубі. *Нова ідеологія руйнує сім'ю* [PDF]. Тернопіль 2016.
8. Judith Butler. *Gender trouble – feminism and the subversion of identity* [PDF]. New York-London 1990.
9. Дідріх фон Гільдебранд. *Етика*. Львів 2002.
10. Ігор Бойко. *Біоетика*. Львів 2008.
11. Лариса Заграй. *Теорії гендеру: гендерні дослідження у психології* [PDF].
12. Папа Франциск. Апостольська адгортація *Радість любові* [PDF]. Рим 2016.
13. Синод єпископів УГКЦ. *Катехизм Католицької Церкви*. Жовква 2002.
14. Синод єпископів УГКЦ. *Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха»*. Львів 2012.
15. Сімона де Бовуар. *Друга стаття* [PDF]. Київ 1994.
16. Тамара Марценюк. *Гендер для всіх: виклик стереотипам*. Київ 2017.

Допоміжна література:

1. Pope John-Paul II. Post-synodal apostolic exhortation. *Pastores dabo vobis* [PDF]. Rome 1992.
2. А.А. Палій. *Диференціальна психологія* [PDF]. Київ 2010.
3. А.В. Сиволоб (ред.). *Генетика* [PDF]. Київ 2008.
4. А.З.Манфред. *Великая Французская революция* [PDF]. Москва 1983.

5. З.В Шевченко. *Словник Гендерних термінів* [PDF]. Черкаси 2016.
6. Іван-Павло II. Енцикліка *Evangelium Vitae* [PDF]. Рим 1995.
7. *Кодекс канонів східних церков*. Львів 1995.
8. П.П. Гайдено. *Прорив к трансцендентному*. Москва 1997.
9. Скорик М. (ред.). *Основи теорії гендеру*. Київ 2004.
10. Т. Мельник, Л.Кобелянська. *Гендер у термінах, правових актах і практиці перетворень: словник-довідник* [PDF]. Логос 2020.
11. *Філософський енциклопедичний словник* [PDF] // Л.В.Озадовська (ред). Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди. Київ 2002.
12. Наталія Буковинська. *Гендерна рівність: шлях до успіху чи хаgroза майбутньому?* [PDF] // Підприємство, господарство і право 3 (2017).

Інтернет-джерела:

1. Йозеф Кард. Ратцінгер. *Лист до єпископів Католицької Церкви про душпастирство гомосексуальних осіб* // *Католицький Оглядач* www.catholicnews.org.ua (28.09.2021).
2. Конгрегація католицької освіти. *Чоловіком і жінкою створив їх. На шляху діалогу щодо гендерного питання у вихованні* // *Патріарша катехитична комісія УГКЦ* www.ct.ugcc.ua (25.10.2021).
3. Конгрегація науки віри. *Зауваження, що стосуються проектів легалізації зв'язків між гомосексуальними особами* // *Католицький Оглядач* www.catholicnews.org.ua (28.09.2021).
4. Священна Конгрегація у справах Доктрини Віри. *Декларація про деякі питання статевої етики Persona Humana* // *Комісія у справах родини і сім'ї* www.rodynaugcc.if.ua (04.10.2021).
5. Синод Єпископів Києво-Галицького Верховного Архiepіскопства УГКЦ. *Послання Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архiepіскопства УГКЦ стосовно небезпеки гендерної ідеології* // *Інформаційний ресурс УГКЦ* www.news.ugcc.ua (19. 03. 2019).
6. Словник медичних термінів // medterms.com.ua (18 квітня 2019).

Інтернет-статі:

1. Elizabeth Lefebvre. *The LGBT conversation is a sign of new life in the church* 03.04.2018 // *U.S.Catholic* www.uscatholic.org (28.10.2021).
2. А.Є. Позильська – Т.В. Подольська. *Соціологія: 100 питань 100 відповідей. Що являє собою сім'я як соціальний Інститут?* // *Навчальні матеріали онлайн* www.pidruchniki.com (24.10.2019).
3. *Гендерна проблематика та гендерні теорії* // *Католицький Оглядач* www.catholicnews.org.ua (02.04.2015).
4. Герхард Людвіг Мюллен. *Душпастирство не можна відділяти від доктрини* (06.03.2014) // *Католицький Оглядач* www.catholicnews.org.ua (28.10.2021).
5. Олександра Неправда. *Самий жорстокий експеримент в історії психології* // *Look at me* www.lookatme.ru (15 квітня 2019).
6. Романюк А. *Політична доктрина фемінізму у XX ст.* // *Електронний репозитарій ДвНЗ «УжНУ»* www.dspace.uzhnu.edu.ua (11.02.2021).